

A gazdag Venezuela szegénysége
-egy válság anatómiája-

Egyéni azonosító kód (jelige): BBD-118

Dátum: 2025. január 8.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
Venezuela és a kőolaj: bekapcsolódás a világgazdaságba.....	3
A venezuelai fekete arany.....	4
„Elveszett évtizedek”.....	6
'Chavismo', avagy fordulat a külpolitikai orientációban.....	8
A chávez-i örökség, a venezuelai válság kibontakozása	12
Kicsoda Nicolás Maduro?	12
Kettészakadt nemzet - a venezuelai ellenzék megerősödése.....	16
Az ellenzék új reménye: Juan Guaidó	16
Riasztó migrációs adatok.....	19
A válság tetőpontja	20
Oroszország térnyerése Venezuelában.....	21
A járvány és az energiaválság.....	23
A Barbados-egyezmény előzményei - Az USA szankciók története	25
Az olaj jövőjének bizonytalansága.....	28
Az ellenzék megújulása	28
A választás utáni kilátások.....	31
Az amerikai elnökválasztás eredménye.....	33
Konklúzió	34
Irodalomjegyzék.....	35

Bevezetés

Venezuela ma egy elképesztően mély, összetett és elhúzódó válságot él meg, amely immár egy évtizede tart. Ez annál megdöbbentőbb tény, mivel az ország Latin-Amerikában 110 évvel ezelőtt az első kőolajkitermelő országok között szerepelt. Egy évszázaddal később, napjainkban, bizonyítottan a világ legnagyobb kőolajtartalékával rendelkezik, így módon egy potenciálisan gazdag ország. Jelen dolgozat arra keresi a választ, hogy milyen okok és tényezők vezettek Venezuela elszegényedéséhez és nem a meggazdagodásához, mivel hipotézisem szerint akár gazdag ország is lehetne. A dolgozat célja, hogy segítse a venezuelai helyzet jobb megértését.

A kutatás során a témával foglalkozó szakkönyveket, tanulmányokat, szakelemzéseket, sajtócikkeket és napi híryanagokat használtam fel. A téma vizsgálata során a figyelmem arra irányult, hogy az elmúlt évtizedekben, milyen politikai szereplők és milyen döntések vezettek az aktuális gazdasági, társadalmi és politikai válsághoz Venezuelában. Vizsgálódásaim során igyekeztem meghatározni, hogy milyen periódusokra, szakaszokra bontható az egész folyamat, ennél fogva a munkám során a kronológikus elvet alkalmaztam. Górcső alá vettem a belpolitikai folyamatokat, az ország kormányainak működését, tevékenységét és a külgazdasági kapcsolatait, amelyeknek legfőbb szereplője az Amerika Egyesült Államok.¹ Dolgozatom kiindulópontjaként a kőolajkitermelés történetét vázoló fel.

Venezuela és a kőolaj: bekapcsolódás a világgazdaságba

Latin-Amerika térsége már önmagában izgalmas sokszínűségével, természeti adottságaival, történelmével. Jelenleg Venezuela a legnagyobb kihívást jelentő országa. Aktuális nevén, amit az ország alapítójának tiszteletére Hugo Chávez nyomán neveztek el, a 'Venezuelai Bolívari Köztársaság' Dél-Amerika északi részén fekszik, a Karib-tenger és az Atlanti-óceán partvidékén mintegy 912 ezer négyzetkilométeren. Egy energiahordozókban, ásványkincsekben rendkívül gazdag terület. Népességének száma majdnem 30 millió fő, bár az

¹ Edmundo González Urrutia (2006): Las dos etapas de la política exterior de Chávez. Letölthető a Nueva Sociedad oldaláról elektronikusán: <https://nuso.org/articulo/las-dos-etapas-de-la-politica-exterior-de-chavez/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.13.)

utóbbi években nagy a kivándorlás aránya is a nehéz megélhetési körülmények miatt (2023-ig majdnem 8 millió fő²). A lakosság nagyobb hányada az ország partvidéki részén él.

A világ egyik jelenlegi legnagyobb kőolajexportőre súlyos gazdasági válsággal küzd. Venezuelát valaha már ismerték a latin-amerikai kontinens egyik legjómódúbb és legstabilabb demokráciájaként is. Ez a jelenleg egy évtizede elhúzódó válsághelyzetben elképzelhetetlen. A kőolaj globális árváltozása az olaj felfedezése óta meghatározza Venezuela állami bevételét és kiadásait is.

Venezuelában a 20. század első feléig diktátorok, ún. „caudillo”-k váltották egymást, akár csak a többi latin-amerikai ország esetében. Az ország a világgazdaság vérkeringésébe az első világháború éveiben kapcsolódott be, miután jelentős mennyiségű kőolajkészleteket fedeztek fel a területén. Ezidőtájt a világ nagy országai minél több befolyást akartak szerezni a különböző olajmezőkön. A kőolaj iránti kereslet egyre növekedett és időközben Venezuela potenciális exportőrré kezdett válni. Az első kereskedelmi olajkutat 1914-ben építették meg Maracaibo térségében, de a területen a vártnál kevesebb olaj mennyiséget találtak. A kezdeti kutatások nehezek voltak a közlekedés és a technológia fejletlensége miatt. Külföldre csak 1917-ben szállítottak először, ekkor még csak az USA-ba.³

A venezuelai fekete arany

A háború után, 1922-ben, megtörtént az áttörés, mert a La Rosa mezőn nagy mennyiségű kőolajat fedeztek fel. Innentől kezdve egyre több olajvállalat jött létre és fektetett be az országba, fellendítve ezzel az olajkitermelést. A Venezuelában feltárt kőolaj mennyiség meghatározó volt ahhoz, hogy az ország bekapcsolódjon a világgazdaságba. Kibontakozott egy olyan gazdasági folyamat, amelynek legfőbb tényezői az olaj árának változása és a külföldi országok ásványkincsek iránti kereslete volt. Venezuela ez idő alatt még értékesebb országgá vált. Az olajbevételek nagyrészt az éppen hatalmat gyakorló vezető, a hozzá lojális támogatók és a monopóliumot kapott egyesült államokbeli cégek között osztották szét. Ez a gyakorlat leginkább Juan Vicente Gómez (1908-1935) tábornokra volt jellemző. 1925-re már Venezuela exportból származó bevételének legalább 50%-át az olajkitermelés adta. 1928-ra a kőolaj-kitermelés elérte a napi 290 ezer hordót, export mértéke pedig a 275 ezer hordót, amivel egyre

² UNHCR, The UN Refugee Agency: Venezuela Situation. Letölthető az UNHCR oldaláról elektronikusan is: <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/venezuela-situation> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.29.)

³ Füzesi Kitti (2022): Venezuelai válság: az olajexport múltja és jövőbeli kilátásai. In: Hadtudományi Szemle, 15. évfolyam, 4. szám, 51-67.o. Letölthető a REAL (az MTA Könyvtárának Repozitóriuma) oldaláról elektronikusan: https://real.mtak.hu/161575/1/04_fuzesi_51-67_HSZ_2022_4.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.10.18.)

inkább ún. petroállammá vált, vagyis a gazdaságon kívül a politikai viszonyokat is az olaj határozta meg.⁴

1930-ra a venezuelai olajpiac 98%-át három külföldi vállalat irányította: a Gulf Oil, a Royal Dutch Shell és az akkor már különböző vállalatokra szakadt Standard Oil.⁵ A Gulf és a Standard Oil is észak-amerikai vállalatok voltak. 1940-ben az Egyesült Államok 375 millió dollárt fektetett be a venezuelai olajiparba.⁶ A helyzet majd 1943-ban megváltozott, amikor Isaiás Medina Angarita (1941-1945) elnök 50-50%-os bevételmegosztásban állapodott meg az egyesült államokbeli cégek között. Még ebben az évben létrehozták a szénhidrogéntörvényt is, amely szerint a külföldi cégek nem szerezhettek nagyobb nyereséget az olajból, mint amennyit a venezuelai államnak fizettek. Az 1940-es években az állami bevételek még nagyobb mértékben függtek az olaj kitermelésétől.⁷

Juan Pablo Pérez Alfonzo politikus színrelépésével a kőolaj kereslet még kedvezőbb irányt vett. A kőolaj világpiaci ára megnövekedett és a nyersanyag olyan mértékben keresetté vált, hogy Venezuelát a dél-amerikai kontinens legerősebb gazdaságú országává tette. A gazdaság fellendült, az 1950-es, 1960-as években viszonylagos jólét alakult ki. A jelentősen emelkedő olajárak Venezuela államkincstárát többször négyszeres bevételhez is juttatták.⁸ A hatalmas bevételeket azonban a kormányzatok nem tudták jól felhasználni az állami kasszában. Ebben az időszakban a hatalmon lévők csak pár hónapig, esetleg pár évig voltak képesek kormányozni. Az újabb változást ismételten Pérez Alfonzo hozta meg, egy nemzetközi kartell felállításának javaslatával.⁹ Fontos szempont lett volna, hogy hatást gyakorolhassanak a kőolaj világpiaci árára. 1960-ban létrehozták a Kőolaj-exportáló Országok Szervezetét, az OPEC-et. Venezuela növekvő külpolitikai jelentőségét igazolta, hogy ő is OPEC alapító tag lett.¹⁰

⁴ Füzesi (2022): 57. o.

⁵ Diana Roy, Amelia Cheatham (2024): Venezuela: The Rise and Fall of a Petrostate. Letölthető a Council on Foreign Relations oldaláról elektronikusan: <https://www.cfr.org/background/venezuela-crisis> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)

⁶ Mark T. Gilderhus, David C. LaFevor, Michael J. LaRosa (2017): The Third Century: U.S.-Latin American Relations since 1889. Rowman & Littlefield (86.o.)

⁷ James D. Fry, ElFadil Ibrahim (2013): Reassessing Venezuela's organic hydrocarbon law: a balance between sovereignty and efficiency? Letölthető az Oxford Academic oldaláról elektronikusan: <https://academic.oup.com/jwelb/article/6/3/234/915862?login=true> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.12.)

⁸ Vogel Dávid (2009): Venezuela a bolívari úton: Az elmúlt két évtized politikai történelme. 13 o. Letölthető a Publikon oldaláról elektronikusan: http://www.publikon.hu/application/essay/428_1.pdf (Utolsó elérési ideje: 2024.11.13.)

⁹ Dr. Alvaro Silva-Calderón (2003): The launch of the book "The Petroleum Pentagon". Letölthető az Organization of the Petroleum Exporting Countries oldaláról elektronikusan: https://www.opec.org/opec_web/en/908.htm (Utolsó elérési ideje: 2024.11.12.)

¹⁰ OPEC (2021): Venezuela has played a crucial role in OPEC's history. Letölthető az Organization of the Petroleum Exporting Countries oldaláról elektronikusan: https://www.opec.org/opec_web/en/6591.htm (Utolsó elérési ideje: 2024.11.12.)

Ahogy már említettem a szervezet azzal a céllal jött létre, hogy a tagállamok hatást gyakorolhassanak a kőolaj világpiaci árára. Az OPEC leginkább azokra az országokra koncentrált, amelyek gazdasága majdnem teljesen csak a kőolajtól függött.¹¹

1973-ban kitört az első olajválság és olajembargót vezettek be, ami a kőolaj világpiaci árának emelkedését jelentette. Az OPEC bejelentette az olajkitermelés csökkentését és ez volt az első alkalom, amikor ún. „olajfegyvert” vezettek be politikai célok megvalósítására. Az embargót az OPEC-országok a jóm kippúri háborúban küzdő arab államok felé mutatott szolidaritásból hirdették meg. A caracasi kormányzat az olajipar államosítása mellett döntött, ami 1976-ban lépett életbe.¹²

Létrejött a Petróleos de Venezuela, S.A. (a továbbiakban PDVSA) nevű állami óriáscég, amelynek feladata lett az olajvállalatok programjainak megtervezése, annak ellenőrzése és koordinálása. A cég bár állami tulajdonban volt, erősen függött a magán, külföldi olajtársaságoktól. A külföldi vállalatok segítettek az olaj és földgáz finomításában, szállításában, forgalmazásában, valamint technológiai támogatást adtak. Az állami tulajdonban lévő PDVSA minimum 60%-os részesedéssel alakíthatott ki partneri viszonyt külföldi olajtársaságokkal. A kormány a felhalmozott erőforrásait az amerikai és európai exporthálózat kiépítésének segítségével tette produktívabbá. Ezidőtájt – Marcos Pérez Jiménez (1952-1958) diktatúrája alatt – az ország GDP-je kiugróan magas volt. A közpénzekkel való rossz gazdálkodás viszont később óriási külső és belső eladósodottságot eredményezett. Rómulo Betancourt (1958-1964) elnök az agrárreformnak köszönhetően még stabilizálni tudta az ország gazdasági helyzetét. Venezuelában ez a gazdasági fellendülés egészen 1980-ig eltartott, majd az évtized közepén az olajár zuhanásával negatív következmények léptek fel.¹³

„Elveszett évtizedek”

Latin-Amerikában a nyolcvanas, valamint kilencvenes évek ún. „elveszett évtizedek”, mivel az időszakot olajválságok jellemezték.¹⁴ A venezuelai gazdaság lehetőségeit senki sem

¹¹ OPEC: Our Mission. Letölthető az Organization of the Petroleum Exporting Countries oldaláról elektronikusan: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)

¹² Tarján M. Tamás: Kirobban az első olajválság. Letölthető a Rubicon oldaláról elektronikusan: <https://rubicon.hu/kalendarium/1973-oktober-17-kirobban-az-elso-olajvalsag> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.14.)

¹³ Vogel Dávid (2011): Venezuela gazdaságpolitikája, a chavezí évek. In: Társadalom és Politika, 127-141. o. Letölthető a ResearchGate oldaláról elektronikusan: https://www.researchgate.net/publication/277015688_Venezuela_gazdasagpolitikaja_-_A_chavezí_evek_-_ (Utolsó elérés ideje: 2024.10.26.)

¹⁴ Lehoczki Bernadett (2007): Mi lesz veled Latin-Amerika? In: Új világrend? Nemzetközi kapcsolatok a hidegháború utáni világban, 145-157. o. Letölthető a REAL (az MTA Könyvtárának Repozitóriuma) oldaláról

tudta kihasználni és a felhalmozott adósságok problémát jelentettek. Tartalékok és bevételi források nélkül a gazdaság kezdett összeomlani. Az olajválság a nyersanyag árát az 1980-as hordónkénti 35 dollárról 1986-ra 10 dollárra lökte vissza.¹⁵ A szegénységben élők száma 66%-ra nőtt 1995-re az 1984-es 36%-ról. 1986-tól, az olajárak összeomlásától a kiszolgáltatottság megmutatkozott az exportáló országokban. Venezuela az adósságválság kezelésére nemzetközi hitelekkel vett fel a Világbanktól és az IMF-től (International Monetary Fund - Nemzetközi Valutaalap). Venezuela nemzeti fizetőeszköze, a bolívar leértékelődött, emiatt a megélhetési körülmények rosszabbodtak. Megemelkedett a bűnözés, a korrupció és a politikai instabilitás. Ezek az események és a kormány szigorú fellépései fegyveres konfliktust okoztak. Országszerte tiltakozások kezdődtek, kijárási tilalmat rendeltek el és a katonaság is az utcára vonult. 1989 végén a „Caracazo-lázadás” nevű felkelés több száz ember halálát okozta. A 80-as évek olajszektor dominanciája a mezőgazdasági ágazatot is visszaszorította. Az ország az élelmiszerek többségét importból szerezte be. Torz egyenlőtlenség alakult ki és a belföldi mezőgazdasági termelés szinte nullára csökkent. A venezuelai gazdaság járadék gazdasággá vált és teljesen az olajra épült fel. Venezuela a holland kór¹⁶ minden jellegzetes tulajdonságát hordozta, a gazdasági növekedés csak egyetlen ágazatában, az olajiparban ment végbe. Sokan a fővárosba és az ország északi részeire költöztek, majd az olajkitermelésben vállaltak munkát. Az átgondolatlan gazdaságpolitikai döntések befagyasztották a válságot, Venezuela egy negatív spirálba került.¹⁷

Az 1990-es években az ún. 'Aperta Petrolera' folyamattal megpróbálták az olajszektor liberalizálni és Venezuela több külföldi vállalattal kötött megállapodást. 1992-ig összesen 14 olajkitermelő mező indult újra a PDVSA ellenőrzése alatt. A legtöbb olajmezőt a korábban említett – Gulf, Royal Dutch Shell – külföldi vállalatok kapták meg. 1992-ben puccskísérletet hajtottak végre az akkori elnök, Carlos Andrés Pérez (1989-1993) ellen. A sikertelen művelettel Hugo Chávezet azonosították, aki ekkor lépett be a venezuelai politika világába. A válság továbbra is fennállt, a történetek tovább rontották a közhangulatot. A kőolajár ingadozás és a gazdasági visszaesések próbára tették a venezuelai kormányt. A vezetésnek nem sikerült a kőolajból befojt bevételeket az ország igényeihez igazítani. Venezuela mindenkor vezetője csak az óriási kőolajtartalékokra építette fel a gazdaságot. Létrehoztak egy monokultúrát, ahol az olajipar a domináns. A diverzifikáció az egész országban elmaradt, egyszerűen az olajtól

elektronikusan: https://real.mtak.hu/80395/1/Grotius_konyvtar_1_szam_Uj_vilagrend.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.10.25.)

¹⁵ Vogel (2011)

¹⁶ Holland kór: közgazdasági jelenség, negatív irányú gazdasági változások összessége.

¹⁷ Vogel (2009)

függött a gazdaság és a politika is. A kialakult válság sokrétű, globális vonatkozású kérdéssé vált. Venezuela egy bukott „petrolstate” archetípusa lett.¹⁸

’Chavismo’, avagy fordulat a külpolitikai orientációban

A helyzetet kihasználva kezdett el Hugo Rafael Chávez Frías (1999-2013) követőket gyűjteni maga köré. Chávez 1971-ben kezdte tanulmányait a caracasi katonai akadémián, majd 1977-ben megszervezte a Venezuelai Népi Felszabadítási Hadsereget, 1982-ben pedig a már jelentősegteljesebb Forradalmi Bolívari Mozgalmat, amely egy titkos csoport volt a hadseregen belül. A két mozgalom alapítását megelőzően egy marxista gerilla-mozgalmak ellen küzdő egységben kezdte karrierjét, de a brutalitást és a korrupciót nem tudta elfogadni. Katonai karrierje az alezredesi rangig jutott, majd 1992-ben a politika színpadára lépett. Ebben az évben sikertelen puccskísérletet követett el Carlos Andrés Pérez elnök ellen, melynek következtében nyilvánosságot kaptak Chávez elképzelései Venezuela jövőjéről. Az akció eredményeként Chávez két év börtönbüntetést kapott, korábbi megnyilvánulásai azonban nemzeti hőssé tették.¹⁹

1994-ben Rafael Caldera (1994-1999) lett az új elnök, akinek köszönhetően Chávezt – amnesztiával – kiengedték a fogságból. A börtönben töltött évei után latin-amerikai körútra indult. Utazásának célja az volt, hogy minél több támogatót szerezzen a következő, 1998-as politikai választásokra. Chávez változást akart elérni a gazdaság és a politika minden területén. Színrelépésével elkezdődött a Bolívari Forradalom, Venezuela történelmének új fejezete. Az 1998-as elnökválasztásokon Hugo Chávez a szavazatok 56,2%-át szerezte meg, így ő lett Venezuela új elnöke. Az ország nevét Venezuelai Bolívari Köztársaságra változtatták. A „Hazafias Pólus”, majd az Ötödik Köztársaság Mozgalom nevű baloldali párt vezetőjeként, Chávez programjában meghirdette a szociális átalakulást, a társadalmi egyenlőség kialakítását, a korrupcióellenes harcot és a szélsőségesen populista, Amerika-ellenes retorikáját.²⁰

Elnökségének első két éve új, markáns gazdaságpolitikai átalakításokról szólt. 71%-os infláció, súlyos valutagondok és bankcsődök ellen kellett fellépnie. 1999-ben Chávez alkotmányozó nemzetgyűlést hívott össze és új alkotmányt fogalmaztak meg. Az alkotmányban amellet, hogy kiterjesztették a szociális jogokat, valamint a nők és bennszülöttek jogait, az

¹⁸ Vogel (2009)

¹⁹ Profile: Hugo Chávez (2002), Letölthető a BBC News oldaláról elektronikusan: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/1925236.stm> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)

²⁰ Vogel (2009)

elnöki jogkört is kiszélesítették. Chávez úgy érezte, hogy az ország forradalmi átalakításához évtizedek kellene, ezért az elnök újraválaszthatóságát javasolta. Ezenkívül az új alkotmány az ország területén lévő szénhidrogén-lelőhelyeket Venezuela elidegeníthetetlen vagyonának tekintette.²¹ Chávez első gazdaságpolitikai intézkedéseként leállította az állami vállalatok privatizációját, a gazdasági döntések és az olajtársaságok feletti ellenőrzést pedig saját maga irányította. Sokszor kritizálta a gazdasági oligarchákat, fellépett a korrupció ellen, üzleti ellenfeleit próbálta ellehetetleníteni. Külpolitikájában szorosabb kapcsolatokat épített ki a közel-keleti olajkitermelő államokkal és Kubával. Chávez az OPEC ellenőrző szerepét erősíteni akarta abban a tekintetben, hogy nagyobb kontrollt gyakoroljon, mivel a szervezet tagállamai figyelmen kívül hagyták a kitermelési kvótákat.

Az ezredfordulón – Chávez kezdeményezésére – Caracasban megtartották az OPEC második államfői konferenciáját. A találkozó témái között szerepelt az egyenlőtlen kereskedelmi feltételek felszámolása és az olajárak védelme. Chávez rávette a többi vezetőt a termelési kvóták betartására, hogy az olaj hordónkénti ára 22 és 28 dollár közé essen.²² Az erőfeszítések sikeresnek bizonyultak, hiszen 1985 óta az olajár először emelkedett 27 dollár fölé. A Chávez-kormánynak a PDVSA-val is adódott konfliktusa az olajiparral kapcsolatban. A PDVSA feletti irányítás vita tárgya lett Venezuelában, így a kormány az olajkészletek újbóli államosítása mellett döntött. 2001-ben elfogadták az új szénhidrogéntörvényt, amelynek értelmében a PDVSA minimum 51%-os részesedést kapott. Ennek ellenére Chávez intézkedései, amelyekkel az állami olajtársaságokat ellenőrizte, tiltakozásokat váltottak ki az olajipari dolgozók körében. 2002-ben elindult egy sztrájk a PDVSA munkatársainak kezdeményezésével. A sztrájk alatt a Chávez-kormány sok ezer adminisztrátort, technikust és mérnököt küldött el a vállalattól.²³ A belpolitikai helyzete megrendült, de Chávez megerősítette a hatalmát, háttérbe szorította az ellenzéket és fenntartotta USA ellenes retorikáját. A következő években folytatódott a szociális programok fejlesztése. Chávez meghirdette a „Plan Bolívar” programot a szegénység felszámolására. Mindent a szárnyaló kőolajárakból finanszíroztak. 2006-ban újra Chávez nyerte meg az elnökválasztást és az olajszektorban a kormányzati tulajdon arányát 51%-ról 60%-ra növelte.²⁴

²¹ Füzesi, 2022: 59.o.

²² Gregory Wilpert (2003): The Economics, Culture, and Politics of Oil in Venezuela. Letölthető a Venezuelanalysis oldaláról elektronikusan: <https://venezuelanalysis.com/analysis/74/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.29.)

²³ Matias Delacroix (2024): Venezuela's economic crisis fueled by looting of its state-owned oil company. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2024-04-17/venezuelas-economic-crisis-fueled-by-looting-of-its-state-owned-oil-company.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

²⁴ Füzesi, 2022: 60.o.

2003-2008 között a Chávez-éra a legsikeresebb időszakát élte, melyet „aranykornak” is neveztek.²⁵ A venezuelai gazdaság sikeressége összefüggött azzal is, hogy az olaj világpiaci ára emelkedett: hordónként 2003-ban 28,1 dollár, 2008 első felében már 94,1 dollár volt.²⁶ Mindössze 5 év alatt háromszoros növekedés lépett fel. Venezuela kőolajkészleteit 2008-ban 87 milliárd hordóra becsülték, ami a világ teljes készletének a 7%-át jelentette. A mennyiség a kitermelési adatok alapján 72 évre elegendő olajat jelentett. Az olajból származó bevételek bőven fedezték az ország kiadásait és Chávez szociális ígéreteit. Venezuela egy főre jutó GDP értéke nőtt, 2004-re 50,1 billióra, 2007-re már 66,1 billió bolívarra.²⁷ A kedvező helyzet javított az ország gazdasági állapotán, az államadósság és a munkanélküliség ráta is csökkent. A szegénységben élők aránya pedig a 2002-ben mért 67%-ról 2007-ben 37,9%-ra csökkent. Chávez a nagy mennyiségű olajtartalékot nem csak belföldi fejlesztésekre, hanem az USA-ellenes politika megszilárdítására is felhasználta. Ebből adódóan 2004-ben több orosz olajvállalatot is bevont a kőolajkitermelésébe. Nem csak Oroszországgal, de Iránnal és Kínával is kezdett kapcsolatokat kialakítani, kereskedelmi, technológiai és katonai megállapodásokat kötni. Venezuelának így módon a regionális és a nemzetközi szinten is voltak szövetségesei.²⁸

A kontinentális politikáját illetően a Chávez-kormány célja a latin-amerikai összefogás és a regionális egységesítés megvalósítása volt. Venezuelán kívül több latin-amerikai ország is ellensúlyozni akarta az Amerikai Egyesült Államok vezető szerepét. A szakirodalom „soft balancing” kifejezéssel magyarázta ezt a jelenséget. A „soft balancing” szerint az adott állam katonai erő nélkül próbálja egy erősebb hatalom külpolitikai törekvéseit akadályozni.²⁹

A regionális, katonai erő nélküli fellépés legjobb példája és egyben sikere volt 2004-ben az ALBA (Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – Bolívari Szövetség a Mi Amerikánk Népei Számára). Az elnevezés a régió korszakváltására asszociált, mert a tagállamok ezzel jelezték függetlenedési vágyukat Észak-Amerikától. A tagok között szerepelt Kuba, Bolívia, Ecuador, később Nicaragua és Uruguay is csatlakozott. Az ALBA az „amerikai neokolonializmus” ellen keresett kiutat a kontinens országai számára. Habár Venezuela külön is próbált elhatárolódni az USA-tól, a nagyhatalom kőolaj importra szorult főleg a venezuelai

²⁵ Füzesi, 2022: 60.o.

²⁶ Statista: U.S. petroleum imports from Venezuela from 2000 to 2019. Letölthető a Statista oldaláról elektronikusan: <https://www.statista.com/statistics/191221/petroleum-imports-into-the-us-from-venezuela-since-2000/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.28.)

²⁷ Vogel (2011): 131-132. o.

²⁸ Vogel (2011)

²⁹ Lehoczki Bernadett (2013): A Chávez-éra Venezuelában: bel- és külpolitikai alternatívakeresés, 16 o. Letölthető a Grotius oldaláról elektronikusan: http://www.grotius.hu/doc/pub/CZKISW/2013-08-05_lehoczki_bernadett_a-chavez-era-venezuelaban.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.10.25.)

forrásokból. A nyílt viták ellenére a venezuelai kőolaj legfőbb felvevőpiaca továbbra is az USA maradt.³⁰ Ekkor erősödött meg legjobban a gazdaság kőolajszeiktortól való függősége is. A nemzetközi közösség és a nemzetközi pénzintézetek számos esetben felajánlották segítségüket.³¹ Ennek ellenére mind a Világbankot, mind a Nemzetközi Valutaalapot Chávez a kapitalista világrend bizonyítékának és Washington „neokolonizáló” politikai eszközének tekintette. Még 2007-ben Venezuela kilépett mindkét szervezetből. Chávez a szociális ígéreteit ugyan teljesítette a kőolajbevételekből, de a kőolajszeiktort modernizációját elhanyagolta.³² A 2008-as világgazdasági válság negatív hatásai ekkor kezdtek el éreztetni hatásukat a venezuelai gazdaságban is. 2008 nyarán kőolajár-zuhanás következett be, amely jelentős bevételekiesést okozott.³³ Az olaj hordónkénti ára 147 dollárról 32,4 dollárra esett le. A válság kibontakozott, tovább súlyosbította a helyzetet és 2009 végére 26,7%-os lett az infláció mértéke, a gazdaságban lassú hanyatlás kezdődött el. 2012-ben, az újabb választás idején a kormány még jelentősebb kihívásokkal nézett szembe. Az infláció és a munkanélküliség is növekedett, valamint utat tört a társadalmi erőszak és a közbiztonság romlása. Ennek ellenére Chávez a 2012-es választásokat is 54%-os aránnyal nyerte meg, így egészen 2019-ig maradhatott volna hatalmon.³⁴

Hugo Chávez azonban 2013-ban elhunyt. Elnöksége 15 évének szociális eredményei tagadhatatlanok. Venezuelában ingyenessé vált az oktatás és az egészségügy, csökkent a szegénység aránya, javultak a lakhatási lehetőségek. Ezek az intézkedések mind az olaj világpiaci ára növekvő tendenciájának voltak köszönhetőek. Ennek ellenére a kőolajtól függő gazdaságpolitikája hosszútávon fenntarthatatlanná vált volna, mivel az önellátás olyan szinten leépült, hogy az ország importra kényszerült. Chávez azonban jó politikai érzékkel reagált a társadalom elégedetlenségére. Személyes karizmáját felhasználva rendszeres kapcsolatot épített ki a választókkal. Retorikája lendületes volt, de végeredményben lényegi, strukturális átalakítást nem tudott létrehozni a gazdaságban, ezáltal az ő elnöksége alatt sem sikerült az ipar

³⁰ Lehoczki (2013): 13. o.

³¹ International Monetary Fund (1996): Press Release: IMF Approves Stand-By Credit for Venezuela. Letölthető az IMF oldaláról elektronikusan: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr9638> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)

³² Lehoczki Bernadett (2013): Chávez Frias, Hugo Rafael (1954-2013), 3 o. Letölthető a Grotius oldaláról elektronikusan: http://www.grotius.hu/doc/pub/SLBHZQ/2013.04.09_chavez%20frias.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.10.25.)

³³ Vogel (2011): 134. o.

³⁴ Joshua Tucker (2012): 2012 Venezuelan Presidential Election Report: Chávez Wins, Again. Letölthető a Good Authority oldaláról elektronikusan: <https://goodauthority.org/news/2012-venezuelan-presidential-election-report-chavez-wins-again/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)

diverzifikálása.³⁵ Az ország fejlődésének kulcsát helyette a társadalmi modernizációban látta. Így Venezuela régi kihívása, a kőolajfüggősége fennmaradt. A gazdaság a jövőben ugyanúgy kiszolgáltatott maradt az olaj árváltozásának. Chávez mind bel-, mind külpolitikailag elődjeivel ellentétben új mintát és lehetőségeket keresett. Chávez egyik legnagyobb, szinte egyedüli öröksége a szegénység jelentős, radikális csökkentése volt.

A chávezi örökség, a venezuelai válság kibontakozása

A 2012-es választások során egy újfajta ellenzék jelent meg. A Demokratikus Egység Asztala (MUD, Mesa de la Unidad Democrática) elnevezésű ellenzéki tömörülés Henrique Caprilest választotta elnökjelöltjeként. Az akkor még kormányzó Hugo Chávez a szavazatok 54%-át, Henrique Capriles 44%-át kapta meg. A választást követően az ellenzék újra háttérbe szorult. Chávez, betegségére hivatkozva, még 2012 decemberében Nicolas Madurót jelölte ki utódjának. 2013 márciusában bekövetkezett halálakor a korábbi alelnök, Maduro át is vette a kormányzati feladatokat. Az ellenzék azonban erőre kapott és ragaszkodott újabb elnökválasztás megrendezéséhez. Az alkotmány szerint a választást az elnök halála után három hónapon belül kellett kiírni. A 2013 áprilisi választásokat végül a kijelölt utód, Maduro nyerte meg 50,66%-kal. Az ellenzék vezetője, Capriles 49,07%-ot szerzett. Habár a vártnál szorosabb volt a küzdelem, az ellenzék alulmaradt és Maduro megkezdhetette a tényleges kormányzást.³⁶ Ez az eredmény is jól demonstrálta, hogy mennyire megosztott a venezuelai társadalom.

Kicsoda Nicolás Maduro?

Madurót a chávezi belső kör egyik leghűségesebb politikusának tartották.³⁷ Kétséges, ki volt ő és hogyan került bele a venezuelai politikai életbe. Korábban a fővárosi közlekedési vállalatnál dolgozott, mint buszsofőr és így lett a hatalmas olajkészleten ülő Venezuelának diktátora. Baloldali beállítottságú családban nevelkedett, majd politikai pályáját a korábban említett vállalatnál kezdte el, mint a buszsofőröket tömörítő szakszervezet vezetője. Később csatlakozott Chávez politikai mozgalmához, az Ötödik Köztársaság Mozgalomhoz, majd őt is jelölték ki utódnak. Chávez idején tagja volt az Alkotmányozó Gyűlésnek és az

³⁵ GazdaságTV (2016): Venezuela fürdik az olajban, de orvosi ellátás gyakorlatilag nincsen. (Interjú Vogel Dáviddal) Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/fn/gazdasag/2016/05/10/venezuela-furdik-az-olajban-de-orvosi-ellatas-gyakorlatilag-nincsen/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.11.)

³⁶ Farkas György (2013): Marad a „chávizmus”, dühöng az ellenzék. Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/kulfold/2013/04/15/marad-a-chavizmus-duhong-az-ellenzek/> (Utolsó elérési ideje: 2024.10.27.)

³⁷ Lehoczki (2013): 16. o.

Országgyűlésnek. Utóbbinak házelnöke is volt, majd 2006-ban külügyminiszterré nevezték ki, hogy előmozdítsa a latin-amerikai és a karibi-térség országainak integrációját és csökkentse az Egyesült Államok befolyását, amely meglehetősen paradox helyzet volt, miután az USA volt a legfőbb felvásárlója a venezuelai olajnak a térségben. Nicolás Maduro minden korábbi diplomáciai tapasztalat nélkül próbált eligazodni a külügyi viszonyokban. Chávez utolsó hónapjaiban a közvélemény támogatását kérte, hogy fogadják el őt utódjának. Maduro hivatalosan a Venezuelai Egységes Szocialista Párt (PSUV) jelöltje volt. Habár az alkotmánnyal ellentétes volt az, hogy ő induljon a választáson, a Legfelsőbb Bíróság alkotmányosnak ítélte. Maduro akkori kampánya Chávez örökségének folytatásáról szólt. Ennek érdekében gátlástalanul használt fel minden állami erőforrást, rádiót és tévét, hogy ellehetetlenítse az ellenzékét. A nagy médiafölény ellenére az ellenzéki jelölt, Henrique Capriles 2013. április 14-én, a választáson csak 1,5 % -kal maradt le Madurótól. Az ellenzék a szoros eredmény miatt a szavazatok újraszámlálását követelte, mert csalást feltételeztek. Végül a választási bizottság elutasította az újraszámlálást, így Maduro április 19-én hivatalosan is megkezdte elnökségi munkáját. Mindenképpen érdemes górcső alá venni a szűkebb és tágabb nemzetközi közvéleményt Chávez utódjáról. Szeretném megvizsgálni ki, hogyan reagált az új venezuelai elnök személyére, milyen fogadtatást kapott a nemzetközi szinten.³⁸

Putyin orosz elnök (2012-) és Raúl Castro (2008-2018) kubai vezető az elsők között gratuláltak Maduro győzelméhez. A környező latin-amerikai országok közül Brazília, Peru, Ecuador, Kolumbia, Bolívia és Argentína is Maduro elnökségét ismerte el. Az Egyesült Államok viszont nem volt hajlandó elfogadni. Venezuelának és az Egyesült Államoknak 2010 óta – Chávez elnöksége óta – nincs nagykövete egymás fővárosaiban.³⁹ Azonban Észak-Amerikának érdeke, hogy Venezuela tagja maradjon az Amerikai Államok Szervezetének (OAS – Organization of American States). A szervezet az USA külpolitikai, katonai, gazdasági és egyéb céljainak a megerősítéséhez alapították 1948-ban. Amerika ebből következtetve arra is törekszik, hogy Venezuela ne lépje túl a nem kívánt külföldi (főként orosz és kínai) kapcsolatai szintjét. Az amerikai-venezuelai kapcsolat kőolajon alapuló kölcsönös függőség. Venezuela olajexportjának 50-55%-a az USA-ba kerül. Mivel a venezuelai kőolajat szerkezete miatt

³⁸ Alberto Barrera Tyszka (2024): Nicolás Maduro, the permanent simulacrum. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2024-08-21/nicolas-maduro-the-permanent-simulacrum.html> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.15.)

³⁹ Shannon K. O'Neil (2013): New Era for U.S.-Venezuela Relations? Letölthető a Council on Foreign Relations oldaláról elektronikusan: <https://www.cfr.org/blog/new-era-us-venezuela-relations> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.12.)

nehezebb feldolgozni, az ország technológiailag is függ Észak-Amerikától. A déli államokban találhatóak meg azok a finomítók, amelyek képesek erre a tevékenységre.

Chávez 15 éves uralma Venezuela egyetlen exportcikke, a kőolaj magas ára folytán maradt fent. Halála után, ahogyan a nemzetközi olajárak összeomlottak, Venezuela az államcsőd szélére került. 2014 és 2016 között az olajár megmutatta valódi instabilitását.⁴⁰ A hordónkénti ár 96,29 dollárról drasztikusan 40,76 dollárra csökkent. Nyilvánvaló volt, hogy az olajtól függő országban erősen éreztette hatását a visszaesés. 2014-re a venezuelai exportjövedelem 98%-a származott a kőolajból.⁴¹ Az olajárak világszintű csökkenése Venezuelában hiperinflációt okozott. Az ország gazdasági helyzete hirtelen súlyosbodott. A venezuelai kitermelő iparág is tönkrement, az infrastruktúra jelentősen leromlott.⁴² Megfelelő szaktudás, alkatrészek és fontos beruházások hiányoztak az olajszektorból.

A diplomáciai nyomás és a humanitárius válság egyre inkább fokozódott az országban. Míg az infláció 2015-ben havonta 10%-kal emelkedett, 2017-ben már a havi növekedés elérte az 50%-ot.⁴³ Az emelkedés ép ésszel felfoghatatlan, 65.370%-os volt. Habár a venezuelai kormány és a központi bank nem közölt adatokat, az IMF kimutatta, hogy az éves inflációs növekedés Venezuelában 2017-2018 között csúcsosodott ki. A gazdasági helyzetet a PDVSA körül kialakult problémák sem segítették. A cég óriási adósságokat halmozott fel, mivel a kitermelt olaj nagyobb része kínai és orosz hitelek törlesztésére szolgált. Venezuelának lényegi bevétele nem származott a kőolajból. Az adósságspirál megszüntetésére szolgáló hiteleket Venezuela a többi országtól már nem igényelhetette. (Nem is szívesen hitelezett volna semelyik sem, látva az ország válságos állapotát.)⁴⁴

2015-re Venezuela olyan súlyos problémákkal nézett szembe, hogy Maduro nem volt képes kezelni ezeket. A kormány és az ellenzék kiélezett viszonya Maduro elnökségét végig kíséri egészen a mai napig. Az újonnan létesült venezuelai kormány nem volt könnyű helyzetben. A kőolaj uralta gazdaságnak továbbra is kihívásokkal kellett szembenéznie,

⁴⁰ Füzesi, 2022: 60. o.

⁴¹ Forman Balázs (2022): Hiperinfláció - politika és hosszú távú ciklusok Venezuela életében, 21 o. Letölthető a Neumann János Egyetem oldaláról elektronikusan: https://start.uni-neumann.hu/telemarket/kiadvanyok/2022-1/08_Forman_Balazs.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.10.27.)

⁴² Francisco J. Monaldi, José La Rosa Reyes (2020): The Collapse of the Venezuelan Oil Industry: The Role of Above-Ground Risks Limiting FDI. Letölthető a Baker Institute oldaláról elektronikusan: <https://www.bakerinstitute.org/research/collapse-venezuelan-oil-industry-role-above-ground-risks-limiting-fdi> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)

⁴³ Füzesi, 2022: 60. o.

⁴⁴ Városi Dorottya (2021): A Trump-kormány szektorális szankciói Venezuelában, 17 o. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/a-trump-kormany-szektoralis-szankcioi-venezuelaban/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.03.)

emellett a társadalom is megosztottá vált. Madurónak két ellenséges politikai tábor között kellett volna párbeszédet létesítenie, együttműködést teremtenie. Chávez egykor Venezuela polgárait igyekezett minél jobban és közvetlenül bevonni a politikai részvételbe. Ezt a megálmodott részvételi demokráciát Madurónak kellett volna életre keltenie. 2015-ben az ellenzék megszerezte a Nemzetgyűlés irányítását és támogatta az alkotmánymódosítási javaslatot. A módosítás az elnök mandátumáról szólt, amely hat évről négy évre csökkenne. A változtatás jogszerűségét megerősítette a Legfelsőbb Bíróság, de kijelentette, hogy Maduro mandátumára még nem alkalmazható. Hiába nyerte meg az ellenzék 2015-ben a parlamenti választást is, Maduro diktatórikus eszközökkel gátolta a törvényhozás folyamatát.⁴⁵ A Legfelsőbb Bíróságon kívül az Országos Választási Tanács, az Alkotmányozó Nemzetgyűlés, a katonaság és a rendőrség is aktívan támogatták Madurót, hogy megőrizhesse hatalmát. Állította, hogy ez az új testület szükséges ahhoz, hogy béke és stabilitás legyen az országban. Valójában az ellenzéki többségű Nemzetgyűlést fosztotta meg minden hatalmától, ami az egyetlen legitim intézmény lenne Venezuelában.⁴⁶

2016-ban az Európai Unió Tanácsa politikai megbékélést sürgetett Venezuelában.⁴⁷ Az Amerikai Egyesült Államok Donald Trump (2017-2021) elnöksége alatt viszont komolyabb eszközöket alkalmazott Venezuela ellen.⁴⁸ Az USA szankciós politikája szektorális korlátozások irányába fordult. A politika kényszerítő intézkedésekkel sújtotta mind az olajipart, mind a pénzügyi szektort is. A Maduro-rezsim a nemzetközi szintén nem sok támogatót talált. Egyedül Kína volt az, aki hitelt nyújtott, biztosítva magának azt, hogy így évek múltán is igénye lehessen az olajra, mint a fennálló tartozás ellenértékeként.⁴⁹ Ezenfelül a Trump-kormány nem engedélyezte állampolgárai számára az olajvállalat kötvényeinek felvásárlását, amely szintén adóssághoz vezetett. Az USA intézkedéseinek célja a Maduro-kormány mozgásterének további szűkítése volt, elsősorban az egyesült államokbeli pénzügyi piacokon.

⁴⁵ Ryan C. Berg, Christopher Hernandez-Roy (2024): A Question of Staying Power: Is the Maduro Regime's Repression Sustainable? Letölthető a CSIS oldaláról elektronikusan: <https://www.csis.org/analysis/question-staying-power-maduro-regimes-repression-sustainable> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

⁴⁶ Elizabeth Melimopoulos (2017): Venezuela: What is a National Constituent Assembly? Letölthető az Aljazeera oldaláról elektronikusan: <https://www.aljazeera.com/features/2017/7/31/venezuela-what-is-a-national-constituent-assembly> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁴⁷ Európai Tanács (2024): Venezuela: a Tanács reakciója a válságra. Letölthető a Consilium Europa oldaláról elektronikusan: <https://www.consilium.europa.eu/hu/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)

⁴⁸ Városi, 2021: 4. o

⁴⁹ Kitekintő (2018): Kína az oldalonról nézi Venezuela hanyatlását. Letölthető a Kitekintő oldaláról elektronikusan: <https://kitekinto.hu/2018/03/21/europan-kivul/kina-az-oldalonrol-nezi-venezuela-hanyatlasi/125421/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)

2017-re az amerikai szankciók köre bővült és súlyosabbak is lettek.⁵⁰ A legelső szankciók egyike megtiltotta az amerikai cégek mindennemű tranzakcióit a PDVSA-val. A nyereséget vagy az osztalék kifizetését sem engedélyezte a venezuelai kormánynak. A későbbiekben részletesebben taglalom a szankciók kérdését. Az akkori venezuelai politikai életre az alkotmányos káosz volt a legmegfelelőbb szó. A következő fejezetben azt fogom vizsgálni, hogy milyen irányba változott ez a kaotikus helyzet.

Kettészakadt nemzet - a venezuelai ellenzék megerősödése

A 2018-as választások alkalmával ismét Maduro győzött, de az ellenzék nem ismerte el az eredményeket.⁵¹ Úgy gondolták, hogy a választáson nem egyforma esélyekkel indultak.⁵² Nem csak a belső ellenzék, de az Egyesült Államok is tisztességtelennek ítélte meg az elnökválasztást, ami újabb szankciót vont maga után. Ennek értelmében a külföldi – leginkább amerikai – vállalatok vagy akár személyek a venezuelai kormány felé fennálló esetleges tartozásaikat nem fizethették meg, ezenkívül zárolták Venezuela összes külföldi vagyonát is.

Az ellenzék új reménye: Juan Guaidó

Juan Guaidó ellenzéki politikus megjelenése felrázta a venezuelai politikai életet. Miután belekerült a venezuelai politikába, egyre több ország őt fogadta el elnöknek, hogy rendeződjön a helyzet. A nemzetközi szintén a két nagy tömb az USA és Oroszország körül kezdett kialakulni. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa ülést is rendezett annak érdekében, hogy megvitassák a venezuelai válságot. Az ülésen is már leginkább az orosz és amerikai követek feszültek egymásnak. Az ENSZ BT ülése alatt az Egyesült Államokon kívül Németország, Franciaország, Spanyolország és Portugália jelentette be, hogy elfogadják Guaidót Venezuela

⁵⁰ Ignacio Urbasos Arbeloa (2024): El retorno de la Venezuela petrolera: las expectativas frente a la cruda realidad. Letölthető az Elcano oldaláról elektronikusan: <https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/el-retorno-de-la-venezuela-petrolera-las-expectativas-frente-a-la-cruda-realidad/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
<https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/el-retorno-de-la-venezuela-petrolera-las-expectativas-frente-a-la-cruda-realidad/> (Utolsó elérés ideje:2024.11.10.)

⁵¹ Füzesi, 2022: 61. o.

⁵² Kerner Zsolt (2019): Miért van egy olajban ennyire gazdag országnak két kormánya és két parlamentje? Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/kulfold/2019/02/27/venezuela-maduro-guaido-kulugyi-intezet/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.28.)

legitim elnökének. Ellenpólusként pedig Maduro oldalán megjelent Oroszország, Irán, Törökország és Kína.⁵³

A 2018-as elnökválasztáson a szavazásra jogosult venezuelaiak 46%-a jelent csak meg az ellenzéki bojkottnak köszönhetően. Madurót a szavazók 68%-a támogatta. Habár ezzel kapott egy második ciklust, az USA, Kanada és több latin-amerikai ország csalásnak minősítette az eredményt. 2018 végén Guaidót választották meg az Országgyűlés elnökévé, aki egységet alkotott a már régóta megosztott ellenzékéből. Felszólította a venezuelai katonai hadsereget és a külföldi kormányokat, hogy Maduro helyett őt ismerjék el Venezuela legitim vezetőjének. Maduro beiktatása után nem sokkal Guaidó kikiáltotta magát Venezuela megbízott elnökének, hiszen elmondása szerint a korrupt választások miatt az ország elnök nélkül maradt. Maduro teljes mértékben elítélte Guaidó autoproklamációját és az Egyesült Államok által támogatott „puccsnak” nevezte. Az USA azonnal elismerte Guaidót Venezuela vezetőjének, majd ezután legalább 50 másik ország is. Köztük volt Argentína, Brazília, Chile, Kolumbia, Ecuador, Guatemala, Paraguay, Peru, Izrael, Ausztrália, Franciaország, Németország, Spanyolország és az Egyesült Királyság. A másik tömb Maduro oldalán a következő országokból állt: Bolívia, Kuba, Nicaragua, Törökország, Kína és Oroszország.⁵⁴

Juan Guaidó a venezuelai ellenzék vezetőjeként számos külföldi utazást tett, hogy Venezuela jövőjéről tárgyaljon az őt támogató országok vezetőivel, miközben a venezuelai kormány elrendelte beutazási tilalmát. Guaidó látogatásai alatt nemzetközi segélyeket halmoztak fel a venezuelai határokon élelmiszerek és gyógyszerek formájában. Ezeket a segélyeket nagyrészt az Egyesült Államok biztosította. Maduro elrendelte, hogy a lezárt határátkelőhelyeket teherautókkal és konténerekkel barikádozzák el. Arra hivatkozott, hogy a segélyek puccskísérletet fednek el. Guaidó bejelentette a blokádtörését, hogy a hadsereg is választhasson, beengedik-e a szükséges segélyt vagy továbbra is Madurót támogatják. Guaidó a kiutasítás ellenére végül visszatért közben Venezuelába, ahol a caracasi nemzetközi reptéren az Egyesült Államok és az Európai Unió tagállamainak diplomatái fogadták. Később Guaidó úgy nyilatkozott, hogy már csak az utolsó erőfeszítések kellettek volna ahhoz, hogy Madurót eltávolíthassák a kormányból. Éppen ezért felszólította az ellenzék híveit is, hogy erőszak

⁵³ UN News (2019): UN political chief calls for dialogue to ease tensions in Venezuela; Security Council divided over path to end crisis. Letölthető a United Nations oldaláról elektronikusan: <https://news.un.org/en/story/2019/01/1031382> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.14.)

⁵⁴ Vogel Dávid (2020): Elefánt a porcelánboltban? Az Amerikai Egyesült Államok Latin-Amerika-politikája Donald Trump elnöksége alatt. In: Nemzet és Biztonság, 2. szám, 35.o. Letölthető a Ludovika oldaláról elektronikusan: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/853/3928> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)

nélkül vonuljanak fel az utcákon felgyorsítva ezzel Maduro távozását. A próbálkozás hamar elhalt és sikertelen puccsként kezdtek beszélni róla. Visszatekintve ez egy vissza nem térő és elszalasztott lehetőségnek tűnik.⁵⁵

2018 végén Juan Guaidó lett a Nemzetgyűlés elnöke, ami tovább súlyosbította a helyzetet.⁵⁶ A Nemzetgyűlés elvált a végrehajtó hatalomtól, de Maduro befolyásával a törvényhozó testületnek mégsem volt sok hatalma. A látszólag működésképtelen Nemzetgyűlés Guaidóval ez élén – legalább szimbolikusan – hatalomváltásnak tűnt. A tényleges hatalom viszont még mindig Maduro kezében volt, hiszen a fegyveres erők őt támogatták, Guaidót nem ismerték el. Vladimir Padrino, a venezuelai védelmi miniszter így nyilatkozott a fennálló helyzetről: „a fegyveres erők semmilyen elnököt nem ismernek el, aki törvénytelenül önmagát jelölte a tisztségre vagy idegen érdekek hatására lett rákényszerítve az országra.”⁵⁷ Ismert tény, hogy a dél-amerikai országok belpolitikájában fontos szerepet játszik a hadsereg elköteleződése, szinte fontosabb, mint bárhol máshol. A hadsereg Venezuelában Maduro szigorú ellenőrzése alatt áll és eléggé megosztott, sokan menekültek el vagy adták fel rangjukat. A rendkívüli helyzetben 2019 tavaszán Norvégia segítségével még voltak kísérletek arra, hogy Guaidó és Maduro békésen tárgyaljon, de ezek is elakadtak.⁵⁸

A belpolitikai feszültség, amely a nemzetközi világot is megosztotta, tovább folytatódott. Venezuelában napról napra egyre jobban mélyült a humanitárius válság. Guaidó népszerűsége nagyon gyorsan csökkent amiatt, hogy nem tudta Madurót megfosztani a hatalomtól. Ugyanakkor 2019-ben már az Európai Parlament is elfogadta őt Venezuela legitim elnökének. Az orosz külügyi szóvivő azonban úgy nyilatkozott, hogy a hatalomváltás kísérlete a Nyugat műve. Oroszország próbálta megakadályozni Maduro hatalomvesztését, hiszen az orosz elnöknek, Putyinnak és az orosz vezetésnek is kapóra jött egy erőteljesen USA-ellenes retorikával rendelkező latin-amerikai szövetséges. A korruptnak látszó választási eredmények

⁵⁵ Kitekintő (2019): Amerikai segélyszállítmány érkezik a kolumbiai-venezuelai határra. Letölthető a kitekintő.hu oldaláról elektronikusan: <https://kitekinto.hu/2019/02/16/european-kivul/amerikai-segelyszallitmany-erkezik-a-kolumbiai-venezuelai-hatarra/168880/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.14.)

⁵⁶ Kitekintő (2019): Tovább élesedik a helyzet Venezuelában. Letölthető a kitekintő.hu oldaláról elektronikusan: <https://kitekinto.hu/2019/01/31/european-kivul/tovabb-elesedik-a-helyzet-venezuelaban/168366/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.14.)

⁵⁷ Vladimir Padrino L. (2019.01.23.): El desespero y la intolerancia atentan contra la paz de la Nación. Los soldados de la Patria no aceptamos a un presidente impuesto a la sombra de oscuros intereses ni autoproclamado al margen de la Ley. La FANB defiende nuestra Constitución y es garante de la soberanía nacional. Elérhető a Twitter oldaláról elektronikusan: <https://x.com/vladimirpadrino/status/1088185917410603008> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.02.)

⁵⁸ Henry Ridgwell (2019): Norway Sees Progress in Venezuelan Peace Talks. Letölthető a The Voice Of America oldaláról elektronikusan: <https://www.voanews.com/a/norway-sees-progress-in-venezuelan-peace-talks/4937627.html> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.15.)

az emberekből tömegmegmozdulásokat és tüntetéseket váltottak ki. A kőolajban gazdag, de élelmiszerben és alapvető ellátásokban szegény ország belpolitikai feszültségei tovább éleződtek.⁵⁹

A Trump-kormányzat folytatta a nyomásgyakorlási stratégiáját és letiltotta a venezuelai aranyágazattal kapcsolatos összes tranzakciót, tevékenységet. Az arany illegális kereskedelméből származó összeg Maduro kormányzatának egyik legfőbb bevételi forrásává vált az elmúlt években. Az amerikai szankciórendszer tökéletesen felépített volt, hiszen minden egyes venezuelai belpolitikai történésre a megfelelő mértékben reagált. Még 2018-ban az USA egy újabb szigorítást vezetett be, ami az eddigiekhez képest a leginkább sújtotta Venezuelát. Az olajkereskedelem gyakorlatilag megszűnt a két ország között, amely Venezuelán belül energiaellátási problémákat is okozott. A botrányos vezetés, a bel- és külpolitika, a gazdaságpolitika és a válság Venezuelát egy „fejlődő afrikai ország szintjére” taszította vissza.⁶⁰ A főváros, Caracas a harmadik legveszélyesebb várossá vált. (2024-es adatok szerint jelenleg is még mindig a 3. helyen áll.⁶¹) A hiperinfláció, a humanitárius válság, az élelmiszer- és közbiztonság hiány, a bűnözés, a sorbanállás, a drogcsempészet, valamint a fekete piac Venezuelában mindennapos, hétköznapi jelenségek lettek. Az ország majdnem minden termékből behozatalra szorult már 2017-ben! A gyógyszer- és orvosi ellátásban is nagymértékű hiányok jelentkeztek. Az életterheltség, a kritikus alutápláltság veszélye miatt rohamosan megnőtt a venezuelai kivándorlók száma.⁶²

Riasztó migrációs adatok

A közelmúlt latin-amerikai történelmében Venezuelában a legnagyobb a kivándorlás.⁶³ A gazdasági, társadalmi és politikai válság jelentős demográfiai változásokat idézett elő az

⁵⁹ Judith Mischke (2019): European Parliament recognizes Guaidó as Venezuela's interim president. Letölthető a Politico oldaláról elektronikusan: <https://www.politico.eu/article/juan-guaido-nicolas-maduro-venezuela-european-parliament-recognizes-interim-president/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.15.)

⁶⁰ Gózon Imre, dr. Soltész Béla, dr. Nagy Sándor (2017): Venezuela az összeomlás szélén? Venezuela politikai és gazdasági állapota. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/kki-podcast-2017-11-venezuela-az-osszeomlas-szenen-venezuela-politikai-es-gazdasagi-allapota/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.02.)

⁶¹ Armormax (2024): The 37 Most Dangerous Cities in the World (2024) Deadliest & Most Violent. Letölthető az Armormax oldaláról elektronikusan is: <https://armormax.com/blog/most-dangerous-cities-in-the-world-2021-deadliest-most-violent/> (Utolsó elérési ideje: 2024. 11.11.)

⁶² U.S. Department of State (2019): Sanctions Against Venezuelan Gold Sector. Letölthető a U.S. government oldaláról elektronikusan: <https://2017-2021.state.gov/sanctions-against-venezuelan-gold-sector/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.15.)

⁶³ Jenny Garcia Arias (2024): The crisis-driven shifts of Venezuelan migration patterns. Letölthető az N-iussp oldaláról elektronikusan: <https://www.niussp.org/migration-and-foreigners/the-crisis-driven-shifts-of-venezuelan-migration-patterns/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)

országban. Míg korábban Venezuela a migránsok célpontja volt, addig az elmúlt évtizedben milliók vándoroltak ki. A tömeges kivándorlás a szomszédos országokat érinti a legnagyobb mértékben úgy, mint Kolumbiát, Ecuador, Perut és Brazíliát. Venezuela humanitárius válsága a demokratikus kormányzást is veszélyezteti egész Dél-Amerikában. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) és a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) különleges megbízottja, Eduardo Stein így nyilatkozott: „Történelmünk során soha nem találkoztunk ilyen léptékű elvándorlással egy olyan országból, amely a régió egyik leggazdagabbja volt, és ahol nem dúl háború.”⁶⁴ A venezuelaiak gazdasági problémák és az állam diszfunkcionális működése miatt vándorolnak el, elsősorban a dél-amerikai országokba. A régió segítségnyújtása eddig dicséretes volt. Az amerikai kontinens befogadó országai kiterjesztették a venezuelaiak lehetőségeit és biztosítottak számukra hozzáférést a munkaerőpiachoz, az egészségügyi szolgáltatásokhoz és az alapfokú oktatáshoz. Elemzések szerint a venezuelai lakosság kb. 22,5%-a külföldön él. A témához kapcsolódó kutatások csak a befogadó országokban végzett elemzésekből származnak. Venezuela ugyanis nem vezet nyilvántartást a kivándorlásokról. A válság kitörésekor, 2014-től kezdve a venezuelai diaszpóra 800 ezer állampolgárról 2017-re 2 millióra nőtt. A Venezuelából Származó Menekültek és Migránsok Ügynökségek Közötti Koordinációs Platformja (R4V Platform) szerint 2024-ben a becsült külföldön élő venezuelaiak száma 7,7 millió fő volt.⁶⁵ A válságvezérelt migráció demográfiai jellemzői nem fognak jelentős változást mutatni. Az elkövetkező években addig, ameddig a jelenlegi rezsim és humanitárius válság fennáll, a visszavándorlások száma nem fog növekedni.⁶⁶

A válság tetőpontja

2018-ban az infláció mértéke a parlament pénzügyi bizottságának vezetője szerint 1,7 millió százalék volt.⁶⁷ Az állampolgárok tartalékjai elfogytak, a szegények még szegényebbé

⁶⁴ Soltész Béla (2021): A venezuelai kivándorlás hatása Dél-Amerika országaira. Letölthető a Külügyi és Külgazdasági Intézet oldaláról elektronikusan: https://hiia.hu/wp-content/uploads/2021/11/KE_2021_51_VE_venezuelai_kivandorlas_hatasa_SB_1119.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁶⁵ Betilde Muñoz-Pogossian, Alexandra Winkler (2023): The Persistence of the Venezuelan Migrant and Refugee Crisis. Letölthető a CSIS oldaláról elektronikusan: <https://www.csis.org/analysis/persistence-venezuelan-migrant-and-refugee-crisis> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)

⁶⁶ Prof. Dr. Victor Mijares (2018): Venezuelan Migration Crisis Puts the Region's Democratic Governability at Risk. Letölthető a Giga oldaláról elektronikusan: <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/venezuelan-migration-crisis-region-s-democratic-governability-risk> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁶⁷ Barbara Callama (2019): Asamblea Nacional: Inflación de 2018 cerró en 1.698.488%. Letölthető az El Universal oldaláról elektronikusan: <https://eluniversal.com/economia/30108/la-inflacion-de-diciembre-fue-1418-abriendo-2019-en-1698488> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

váltak és Gózon Imre, a caracasi Magyar Ház vezetőjének szavait idézve: „halálra lettek ítélve az emberek”.⁶⁸ A katasztrofális állapotokért Maduro az Egyesült Államokat okolta. A 2019-es évben az ország segélyszállítmányokból próbálta fenntartani magát és egyfajta abszurd, kettős rendszer alakult ki Maduro és Guaidó személyében. Az elnöki pozíció betöltésével kapcsolatos válság és az amerikai szankciók is folytatódtak, amelynek következményeként Maduro megszakította a diplomáciai és politikai kapcsolatait az USA-val. A venezuelai kormány összes külföldi tulajdonát, pénzét zárolták. Maduro szorongatott helyzetbe került annál is inkább, mivel az éppen aktuális választásokon számos latin-amerikai országban a jobboldal győzött.⁶⁹ A szubkontinens politikája jobbra tolódott, így a venezuelai kormány kevésbé érezte magát barátságos környezetben. Két elnök képviseltette magát, két parlamentet, két legfelsőbb bíróságot hoztak létre és a társadalom is kettészakadt. Habár a lakosság túlnyomó többsége Maduro-ellenes, mindkét elnök táborra erős és elkötelezett volt, valamint a hadsereg továbbra is a kormány mellett állt.⁷⁰ A katonaság befolyása az egyik legfontosabb hatalmi tényezővé vált. Maduro a fegyveres erőkre támaszkodva tudta fenntartani a rendszert és a hatalmát.⁷¹ Amíg a hadsereg és a rendőrség feletti ellenőrzést meg tudta tartani, addig sem a szankciókkal, sem a nemzetközi elszigeteléssel nem bukott meg a venezuelai rezsim. Guaidó népszerűsége is jelentősen lecsökkent, sok ellenzéki már nem látott reményt a hatalom megdöntésére. Szakértők szerint Venezuela főleg orosz, részben kínai segélyszállítmányokkal biztosította az ellátmányt a lakosságnak. Emellett az Egyesült Nemzetek Szervezetétől (ENSZ) is próbáltak segítséget kérni.⁷²

Oroszország térnyerése Venezuelában

Észak-Amerika a szankciókkal közelebb hozta egymáshoz Venezuelát és Oroszországot.⁷³ Az orosz vezetés a Maduro-kormányt nyíltan támogatta, a kapcsolatuk

⁶⁸ Gózon, Soltész, Nagy, 2017.

⁶⁹ Kerner Zsolt (2019): Miért van egy olajban ennyire gazdag országnak két kormánya és két parlamentje? Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/kulfold/2019/02/27/venezuela-maduro-guaido-kulugyi-intezet/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)

⁷⁰ MTI (2019): Venezuelai válság – Szakértő: valószínűleg megpróbál segélyszállítmányokat szerezni Maduro. Letölthető a Magyar Nemzet oldaláról elektronikusan: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2019/03/venezuelai-valsag-szakerto-valoszinuleg-megprobal-segelyszallitmanyokat-szerezni-maduro> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.08.)

⁷¹ Külügyi és Külgazdasági Intézet (2019): Quo vadis Venezuela? – Mi történik Venezuelában? 11 o. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/2019-06-quo-vadis-venezuela-mi-tortenik-venezuelaban/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.17.)

⁷² Juan Diego Quesada, Alonso Moleiro (2022): Juan Guaidó more isolated than ever as US eases up on Maduro. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2022-10-31/juan-guaido-more-isolated-than-ever-as-us-eases-up-on-maduro.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

⁷³ Füzesi, 2022: 61. o.

erősödésének egyik jele volt, hogy Maduro a PDVSA európai központját Lisszabonból Moszkvába helyezte át. Emellett 2019-ben az orosz olajcég, a Rosznyefty a venezuelai olaj több mint egyharmadát kezelte.⁷⁴ Bár nincs történelmi és kulturális rokonság a két ország között, geostratégiai szempontból valós orosz befolyásról beszélhetünk Venezuelában. A gazdasági, stratégiai kapcsolat mellett Oroszország katonai szövetségese is Venezuelának. La Orchiában, a karibi szigeten az oroszok katonai bázist tartanak fenn. Tankokat, vadászgépeket és kézi lőfegyvereket is vásárolt Venezuela Oroszországtól, amelyet „olajelőleggel” fizettek ki. Szergej Lavrov orosz külügyminiszter szerint egyesíteni kell az erőket a „nyugati zsarolással” szemben.⁷⁵

Az Egyesült Államok nem örült az orosz-venezuelai barátságnak, ezért az orosz nemzeti olajvállalatnál is szankciókat alkalmazott. Oroszországnak nem fűződik konkrét érdeke Venezuelához és ahogy említettem sem történelmi, sem kulturális kapcsolat nincs közöttük. A venezuelai olaj és gáz az oroszokat kevésbé érdekli, hiszen ezekből a nyersanyagokból ők sem szenvednek hiányt. Oroszország mégis a Maduro-rezsim egyik legfontosabb partnere lett. Putyin orosz elnök számára Venezuela egy geostratégiai partner, míg Nicolás Maduro számára Oroszország egy fontos hitelező, ezen túlmenően még katonailag is jelen van.⁷⁶

Az orosz kapcsolat már a Chávez-elnökség első éveiben kialakult. Chávez hatalomra kerülése óta megkérdőjelezte Amerika befolyását a térségben, így Putyin könnyebben tudott kapcsolódni a kormányához. A két ország kapcsolata 2004 után erősödött meg leginkább. Chávez több orosz olajvállalatot is bevont. Ezek közül az orosz Rosznyefty a venezuelai állami olajtársasággal, a PDVSA-val lépett kapcsolatba. Az eladott részvényeknek köszönhetően rengeteg pénz áramlott Venezuelába, de a projektek így is kevesebbet hoztak a tervezettnél. Az eszköz- és technikai személyzet krónikus hiánya, valamint a korrupció mind nehezítő körülmények voltak. A PDVSA a Rosznyefty-en keresztül tudta megkerülni az egyesült államokbeli szankciókat.

Az USA soha nem mondott le Venezueláról. Fontos szempont volt számára, hogy a venezuelai kőolajvagyon közel maradjon a határaihoz. Konfliktusos viszonyuk ellenére eddig

⁷⁴ Moises Rendon, Claudia Fernandez (2020): The Fabulous Five: How Foreign Actors Prop up the Maduro Regime in Venezuela. Letölthető a CSIS oldaláról elektronikusan: <https://www.csis.org/analysis/fabulous-five-how-foreign-actors-prop-maduro-regime-venezuela> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)

⁷⁵ Kristóf Péter (2023): Szövetséget ajánlott Venezuelának az orosz külügyminiszter. Letölthető az Euronews oldaláról elektronikusan: <https://hu.euronews.com/2023/04/19/szovetseget-ajanlott-venezuelanak-az-orosz-kulugyminiszter> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)

⁷⁶ Rácz András (2019): Oroszország és a venezuelai válság. In: Nemzet és Biztonság, 2. szám, 4-11. o. Letölthető a Ludovika oldaláról elektronikusan: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/410/209> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.15.)

semmilyen jel nem mutatott arra, hogy az USA katonai lépéseket kívánna tenni Venezuelában. Trump elnökségének idején beszélt a fegyveres beavatkozás lehetőségéről Venezuelában, de a venezuelai állampolgárok nyíltan ellenálltak és a közvélemény szerint elítéltek volna bármilyen katonai, észak-amerikai fellépést.⁷⁷ Emellett az USA próbálta megakadályozni az orosz (és kínai) kapcsolatok megerősödését Venezuelában. Ennek ellenére a moszkvai vezetés továbbra is nagy szerepet vállalt a venezuelai olaj kereskedelmében. Már annyiban, amennyiben létezett még olyan, hogy olajkereskedelem Venezuelában.

Chávez halála után az olajkitermelő infrastruktúra folyamatosan romlott és az olajfúrótornyok, valamint az olajkutak száma is lecsökkent.⁷⁸ A katasztrofális válság hatására a bűncselekmények száma növekedett, a drog- és emberkereskedelem egyre nagyobb méreteket öltött. Maduro ugyanakkor nem az ország helyzetével, hanem saját hatalmának megőrzésével foglalkozott. Az amerikai szankciók pénzügyileg hatással voltak a venezuelai olajiparra, de a Maduro-rendszert nem tudták megbuktatni.⁷⁹ A 2020-as országgyűlési választásokat is a PSUV (Partido Socialista Unido de Venezuela – Venezuelai Egyesült Szocialista Párt), a kormánypárt uralta. A nemzetközi szervezetek hamisnak ítélték meg a választási eredményeket. Guidó az őt támogató országokkal együtt folytatta Maduro leváltására irányuló kampányát.⁸⁰

A járvány és az energiaválság

Időközben az egész világban végig söprő koronavírus járvány Venezuelát sem kímélte. A fennálló egészségügyi és humanitárius válságot a vírus csak tovább súlyosbította. A covid fertőzöttekről Venezuelában pontos megfigyelések és adatok nem is készültek, hasonló okok miatt, mint ahogyan már a központi bank sem közölt valid információkat. A vírushelyzetet nehezítette a fennálló belső politikai és társadalmi válságot tagadó kormány is. Mintha nem lett volna elég a megfelelő ellátás hiánya és a kórházak kritikus állapotú felszereltsége. A járvány alatt a venezuelai egészségügyi rendszer teljesen megbénult, majd a vírus megelőzésére tett erőfeszítések közepette megbukott. Továbbra is fennálltak a magas megélhetési költségek, a

⁷⁷ David Smilde (2019): Venezuelans want President Maduro out, but most would oppose foreign military intervention to remove him. Letölthető a The World oldaláról elektronikusan: <https://theworld.org/stories/2019/01/08/venezuelans-want-president-maduro-out-most-would-oppose-foreign-military> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁷⁸ Füzesi (2022): 62. o.

⁷⁹ Kriván Bence (2022): Újabb esélyt kap Venezuela, a lezüllesztett olajhatalom. Letölthető a VG oldaláról elektronikusan: <https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/11/ujabb-eselyt-kap-venezuela-a-lezulesztett-olajhatalom> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)

⁸⁰ Paul Dobson (2020): Venezuela's PSUV Retakes Control of National Assembly Despite Low Turnout. Letölthető a Venezuelanalysis oldaláról elektronikusan: <https://venezuelanalysis.com/news/15070/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

munkanélküliség, az alacsony bérek, az élelmiszer-, és gyógyszerhiány. A karantén feloldása után még több venezuelai menekült el az országból a környező országokba vagy az USA-ba.⁸¹

A 2022 februárjában kirobbanó orosz-ukrán konfliktust követő energiaválság nyomán az olaj stratégiai szerepe megnőtt. Az Egyesült Államokra nehezedett a nyomás, így kénytelen volt enyhíteni a Venezuelával kapcsolatos szankciókon. Ez az új körülmény kapóra jöhetett volna Venezuelának, aki több mint egy évtizede nem tudta kihasználni a nyersanyagkincséből származó előnyöket. Paradox helyzet, hogy igazoltan a világ legnagyobb olajtartalékával rendelkezik, de nem tudja értékesíteni.⁸² Ebben az új helyzetben a világgazdaság számára kulcsfontosságú lenne az olajellátás megoldása, amiben Venezuela elsőszámú partner lehetne. Az olajkészlete 300 milliárd hordóra becsülhető, amivel az ország olajparadicsommá válhatna Dél-Amerikában. Ezzel szemben a kommunista vezetők, Chávez, majd Maduro is nyomorba döntötték országuk lakosságát a helytelen gazdaságpolitikájukkal. Az olaj mellett a kormány akár más ásványkincsekre is fókuszálhatott volna, hogy újjáépítse a venezuelai gazdaságot. Az ország a kőolaj mellett nem kevés vasércceel, arannyal és egyéb nemesfémekkel is rendelkezik. A mennyiség nem ér fel az olajhoz, de alternatívaként segítséget jelenthetett volna.⁸³

Madurónak észre kellett volna vennie, hogy milyen súlyos a helyzet az országban. Ezzel szemben azt bizonygatta több interjúban is, hogy a problémák átmenetiek. Bár kezdetben annak is tűnhettek, de idővel állandósultak és az ország legnagyobb bevételi forrása jóformán elapadt. 2022-re a venezuelai társadalmi-gazdasági összeomlás miatt az olajkészletek gyakorlatilag kihasználatlanokká váltak. A nyugati szankciók az egész latin-amerikai olajvilág helyzetét megnehezítették. Egyfajta megoldásként a venezuelai olaj nagy részét Kínába exportálták, amelynek során komplett üzletág jött létre az olaj álcázásával és az okmányok hamisításával.⁸⁴

Joe Biden (2021-2025) elnökségének feladata a venezuelai helyzet minél előbbi normalizálása volt. Ennek keretében enyhítettek a szankciókon azzal a feltétellel, hogy Maduro kormánya kiegyezik az ellenzékkel. A demokratizálódás és az együttműködés jelei azonban

⁸¹ Alfonso J. Rodriguez-Morales, Manuel E. Figuera (2022): COVID-19 in Colombia and Venezuela: Two Sides of the Coin. Letölthető az AJPH oldaláról elektronikusan: <https://ajph.aphapublications.org/doi/10.2105/AJPH.2022.306813> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)

⁸² U.S. Energy Information Administration (2024): Country Analysis Brief: Venezuela. Letölthető az EIA oldaláról elektronikusan: https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Venezuela/pdf/venezuela_2024.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

⁸³ Reginald Davey (2012): Venezuela: Mining, Minerals and Fuel Resources. Letölthető az Azomining oldaláról elektronikusan: <https://www.azomining.com/Article.aspx?ArticleID=73> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

⁸⁴ Soltész Béla (2023): Latin-amerikai kőolajtermelés és az orosz-ukrán háború kapcsolata I. rész, 12 o. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/latin-amerikai-koolajtermeles-es-az-orosz-ukran-haboru-kapcsolata-i-resz/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.19.)

eddig nem mutatkoztak a venezuelai politikában. Úgy tűnt, hogy a latin-amerikai ország elszigeteltsége véget érhet, ha az elüldözött (külföldi) olajtársaságok visszatérnek, bár még az olajtermelés újabb fellendülése sem jelenthet biztos felépülést az országnak. Az Egyesült Államoknak érdeke lenne még, hogy a venezuelai olajexport ellenőrzött keretek közé térjen vissza.

A dél-amerikai ország fejlődéséhez a kormánynak meg kellene változtatnia a tekintélyelvű vonásait és fel kellene számolnia az emberi jogok megsértését. 2022-ben Washington már enyhített a szankciókon, hogy elősegítse a politikai válság rendezését Venezuelával. Ez el is kezdődött, hiszen a Biden-adminisztráció mérsékeltebb párbeszédjével 2023-ban létrejött a Barbados-egyezmény. Az ismertebb nevén Barbadosi Megállapodások (Acuerdos de Barbados) egy jövőbeli tisztességes elnökválasztás lebonyolítása céljából megkötött szerződés. Az egyezmény tartalmazott egy ütemtervet a választási folyamathoz, hogy az demokratikusan, szabad részvétellel, sőt nemzetközi megfigyelőkkel együtt valósuljon meg. A Maduro-kormány számára ez mérföldkövet jelenthetett volna egy demokratikusabb belpolitikai élethez. Mivel az ellenzék is indulhatott a választáson, az USA feloldotta az olajiparral szembeni szankciókat. A megállapodás aláírása után, 2023 októberében Venezuelában előválasztásokat tartottak, amelynek eredménye demonstrálta, hogy a lakosság többsége elégedetlen a Maduro-kormánnyal.⁸⁵ Az előválasztásokon magas volt a részvételi arány és egy új ellenzéki politikus vált népszerűvé, María Corina Machado személyében. Ez az előválasztás jó példa volt arra vonatkozóan, hogy a venezuelai emberek még bíznak a választójog gyakorlásában, amely képes a politikai konfliktusok átalakítására.⁸⁶

A Barbados-egyezmény előzményei - Az USA szankciók története

Míg George Bush (2001-2009) és Barack Obama (2009-2017) is vetett ki szankciókat venezuelai magánszemélyekre, addig a Trump-kormány volt az első, amely pénzügyi szankciókat alkalmazott. Donald Trump keményebb külpolitikát folytatott a latin-amerikai térség baloldali kormányaival szemben, mint elődei. Trump így a Maduro-rezsim ellen is agresszív retorikát folytatott. A 2017-ben hozott különböző szankciók megtiltották a venezuelai

⁸⁵Laura Cristina Dib (2024): Key Takeaways from Panel Discussion: From Barbados to Democratic Elections: Will Venezuela Meet the Challenge? Letölthető a Wola oldaláról elektronikusan: <https://www.wola.org/analysis/key-takeaways-from-panel-discussion-from-barbados-to-democratic-elections-will-venezuela-meet-the-challenge/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁸⁶ Reuters (2023): Near-Final Count Shows Venezuela's Machado Wins Presidential Primary. Letölthető a The Voice of America oldaláról elektronikusan: <https://www.voanews.com/a/near-final-count-shows-venezuela-s-machado-wins-presidential-primary/7325600.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)

kormánynak és a PDVSA-nak a pénzügyi piacokhoz való hozzáférést.⁸⁷ Ezzel csökkentették a külföldi olajszolgáltató társaságok jelenlétét úgy, hogy közben a PDVSA fizetési nehézségekkel nézett szembe. A büntetések egészen 2019-ig tartottak, amikor rögtön év elején a Trump-adminisztráció szigorította a szankciókat, befagyasztották a PDVSA összes vagyonát az Egyesült Államokban, valamint megtiltották állampolgáraiknak, hogy bármilyen tranzakciót végrehajtsanak a vállalattal és a Venezuelai Központi Bankkal. Büntető eljárások indultak olyan magánszemélyek, kereskedelmi társaságok és hajózási társaságok ellen, amelyek kapcsolatban álltak venezuelai olajtársaságokkal. Nyugati nemzetközi cégek vagy távoztak Venezuelából vagy az amerikai szankcióknak megfelelően minimális jelenléttel és a befektetések fenntartásával működtek.⁸⁸

A következő nagyobb volumenű szankció 2020-ban történt, amikor az amerikaiak nem közvetlen Venezuelát büntették, hanem az egyik orosz vállalatot. A nemzetközi vállalatok távozása miatt Venezuela orosz, valamint iráni szövetségesekhez kényszerült fordulni. A már említett orosz olajtársaság egyik leányvállalatát a szankcionálás értelmében ki is utasították Venezuelából. A Rosznyefty cég leányvállalata fontos szerepet játszott abban, hogy Venezuela kijátssza a szankciókat. Nemzetközi szinten naponta legalább 200 ezer hordót értékesített kínai és indiai piacokon az orosz vállalatok segítségével. Eközben az USA mindvégig távol tartotta magát. A szankciók miatt venezuelai nyersolajat csak illegális úton tudtak értékesíteni hamisítások és csalások révén. Az Egyesült Államok piacának elvesztése a feketepiaci olajkereskedelmet lendítette fel. A Trump-kormányzat óta a venezuelai olajágazat működése és irányítása teljesen megváltozott. A büntető szankciók nem megoldották, hanem ellenkezőleg elmélyítették a venezuelai válságot, amely 2014 óta tartott.⁸⁹

A Biden-kormányzat kommunikatívabb retorikát mutatott, amely teljesen ellentétben állt Trump korábbi politikájával. Engedékenyebb lett a szankciókkal, de feltételekhez kötötte. Az egyik ilyen feltétel volt az, hogy a venezuelai kormánypárt tárgyalások kezd meg az ellenzékkal a már említett Barbados-egyezmény alapján. A párbeszédért cserébe Észak-Amerika felhatalmazta a Chevron vállalatát az olajkitermelési műveletek újraindítására, az

⁸⁷ Ignacio Urbasos Arbeloa (2024): El retorno de la Venezuela petrolera: las expectativas frente a la cruda realidad. Letölthető az Elcano oldaláról elektronikusan: <https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/el-retorno-de-la-venezuela-petrolera-las-expectativas-frente-a-la-cruda-realidad/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁸⁸ Diana Roy (2022): Do U.S. Sanctions on Venezuela Work? Letölthető a Council on Foreign Relations oldaláról elektronikusan: <https://www.cfr.org/in-brief/do-us-sanctions-venezuela-work> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.14.)

⁸⁹ Associated Press (2020): US Sanctions Russian Oil Trading Firm for Role in Venezuela. Letölthető a The Voice of America oldaláról elektronikusan: https://www.voanews.com/a/americas_us-sanctions-russian-oil-trading-firm-role-venezuela/6184448.html (Utolsó elérés ideje: 2024.11.09.)

infrastruktúra javítására és az olaj exportálására Amerikába. Viszont nem engedélyezte az adók és jogdíjak kifizetését a PDVSA-nak. 2023 októberében a venezuelai olajágazatra vonatkozó szankciókat ideiglenesen felfüggesztették, aminek oka a Barbadosi-megállapodások aláírása volt. A nemzetközi kormányok, az Európai Unió és az Egyesült Államok is támogatták a szerződést. Gerardo Blyde, aki a venezuelai ellenzék képviselője, „szilárd előrelépésnek” nevezte a megállapodást.⁹⁰ A találkozón nemzetközi megfigyelők is részt vettek, köztük az EU, az ENSZ, az Afrikai Unió és az UNIORE (Amerikai Választási Szervezetek Közötti Unió). Több állam kijelentette, hogy a megállapodás szükséges ahhoz, hogy párbeszédet folytassanak és helyreállítsák a demokráciát Venezuelában.⁹¹

A Barbadosi szerződés nem csak a választások megrendezéséről szólt, hanem arról is, hogy lehetővé tegye az ellenzéki jelöltek indulását. Az akkori ellenzék jelöltje María Corina Machado volt, akit viszont 15 évre eltiltottak a jelöltségtől. Machadó-t Maduro egyik legerősebb ellenfelének tartották. A venezuelai ellenzék több ország támogatását is élvezte külföldről. Az Egyesült Államok Machado megjelenése óta még erőteljesebben támogatta az ellenzéket.⁹² A venezuelai ellenzék és Maduro kormánya ütemtervet állított fel egy szabályos választás megtartásának céljával. A barbadosi-megállapodás az orosz-ukrán konfliktus kitörése, majd a bekövetkező energiaválság miatt létfontosságú lett. A világ legnagyobb olajtartalékával rendelkező Venezuela iránt megnőtt a nemzetközi érdeklődés. A venezuelai politikai patthelyzetet fel kellett oldani, hogy az értékes olajipar lendületet kapjon.⁹³

Mivel a barbadosi-feltételek teljesültek Venezuelában, az USA fél évre felfüggesztette a szankciókat. Az olajszektor azonban korlátozott kitermeléssel reagált és a kimerültség jeleit mutatta. A beruházások nélküli évek jelentősen lerontották az infrastruktúrát. A kormány az olajbevételeket a 2024-es választási céljaira fordította volna, hogy nagyobb legitimitásra tegyen szert. Mégis, a választás kudarcától tartva, megszüntették a Barbadoson kötött alapelveket. A

⁹⁰ DW (2023): Venezuela: Government agrees to hold elections in 2024. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-government-opposition-agree-to-hold-elections-in-2024/a-67128433> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁹¹ Florantonia Singer (2023): Venezuela and the opposition agree to hold presidential elections in second half of 2024. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2023-10-18/venezuela-and-the-opposition-agree-to-hold-presidential-elections-in-second-half-of-2024.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁹² Laura Cristina Dib (2024): Key Takeaways from Panel Discussion: From Barbados to Democratic Elections: Will Venezuela Meet the Challenge? Letölthető a Wola oldaláról elektronikusan: <https://www.wola.org/analysis/key-takeaways-from-panel-discussion-from-barbados-to-democratic-elections-will-venezuela-meet-the-challenge/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁹³ Atlantic Council experts (2024): Experts react: The US just reimposed sanctions on Venezuela. What does this mean for energy markets and Venezuela's election? Letölthető az Atlantic Council oldaláról elektronikusan: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/experts-react/experts-react-venezuela-sanctions-election/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.22.)

politikai elnyomás folytatódott, ellenzékieket börtönöztek be. Válaszul a Biden-adminisztráció nem újította meg a szankciók felfüggesztéséről szóló rendeletet, de kiadtak egy 45 napos időintervallumot, hogy a nemzetközi vállalatok rendezhessék az ügyeiket Venezuelában. Biden el akarta érni, hogy Maduro tartsa magát a Barbadoson megbeszéltekhez. Ezenkívül továbbra is fontos lett volna, hogy párbeszéd létesüljön Caracas és Washington között további ügyekben is, legyen szó a migrációs- vagy az olajárakra nehezedő nyomásról. Nem mellesleg a kapcsolattartást nem csak a venezuelai választások, hanem az amerikai elnökválasztások közeledte is nehezítette.⁹⁴

Az olaj jövőjének bizonytalansága

A venezuelai olajszektor számtalan problémával nézett szembe. Venezuela kőolajának többsége az Orinoco-övben található.⁹⁵ A kivont nyersolajnak rendkívül kedvezőtlen tulajdonságai vannak, amit javítani kell a magas CO₂ intenzitása miatt és ezáltal magasabbak az előállítási költségei is. A nemzetközi vállalatok befektetései számára nem olyan kedvező, mivel nagyon bonyolult és drága finomítókra van szükség az olaj végtermékké alakításához. Emellett az állami tulajdonú PDVSA tevékenysége is korlátozott. A nem hatékony gazdálkodás, a korrupció és a kifosztás a PDVSA-t gyakorlatilag felszámolta. Az egész olajszektor legnagyobb kihívása pedig az infrastruktúra teljes összeomlása volt.⁹⁶ Évtizedek óta elmaradt korszerűsítések miatt most finomítók, kikötői létesítmények létrehozása és új, teljeskörű beruházások menthetnék meg a jelenleg menthetetlennek látszó szektort.

Az ellenzék megújulása

María Corina Machadót -korábbi törvényhozót és ipari mérnököt-, a venezuelai ellenzék újabb reménységeként ismerte meg a közvélemény és a nemzetközi világ.⁹⁷ Machado a PUD (Plataforma Unitaria Democrática) választási szövetség vezető jelöltje volt. A Barbadosi megállapodások értelmében ő lett volna Maduro egyik kihívója a 2024 nyarán megrendezett

⁹⁴ Ignacio Urbasos Arbeloa (2024): El retorno de la Venezuela petrolera: las expectativas frente a la cruda realidad. Letölthető az Elcano oldaláról elektronikusan: <https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/el-retorno-de-la-venezuela-petrolera-las-expectativas-frente-a-la-cruda-realidad/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁹⁵ Ignacio Urbasos Arbeloa (2024)

⁹⁶ Városi Dorottya (2021): A Trump-kormány szektorális szankciói Venezuelában, 14. o. Letölthető a Külügyi és Külgazdasági Intézet oldaláról elektronikusan: https://hii.hu/wp-content/uploads/2021/02/KKIElemzesek.E-2021.04_VENEZUELA_Varosi_20210215-1.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.11.03.)

⁹⁷ DW (2024): Venezuela's top court upholds ban on opposition candidate. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuelas-top-court-upholds-ban-on-opposition-candidate/a-68099577> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10)

venezuelai elnökválasztásokon. 2023 októberében – a barbadosi megállapodások után – a venezuelai választási hatóságoktól függetlenül szerveztek egy előválasztást. Ezen az előválasztáson Machado elsőprő többséget szerzett, a szavazatok több mint 90%-ával jelentősen megerősítette a pozícióját. Láthatóvá vált, hogy a lakosság elégedetlen a Maduro-kormánnyal. Machado népszerűsége ellenére a venezuelai Legfelsőbb Bíróság vele szemben azt az ítéletet hozta, hogy nem indulhat az elnökválasztáson, mint elnökjelölt. Az amerikai külügyminisztérium is reagált a hírre, ami szerint a döntés mélyen aggasztó és ellentétes a venezuelai kormány korábbi kötelezettségvállalásaival.⁹⁸

Mivel Machado törvényesen nem indulhatott jelöltként, az ellenzéki szereplők egyre inkább sürgették, hogy nevezzen ki valakit maga helyett. A Maduro-rezsim mindeközben folytatta a bebörtönzéseket és ellenzékiek letartóztatását. Ezeket nemzetközi szinten több kritikus, szervezet és állam is elítélte, mint Argentína, Uruguay, Chile és Kanada. Az ENSZ-főtitkára, Antonio Guterres is figyelmeztette Venezuelát a választási folyamatot megzavaró cselekedetek miatt. Maduro főügyésze, Tarek William Saab cáfolta, hogy a letartóztatási kampány véget ért volna, valamint jelezte, hogy még további politikai személyeket fognak őrizetbe venni.⁹⁹ Végül a venezuelai ellenzéki koalíciónak sikerült regisztráltatni a jelöltjét a július 28-i választásra. Machado pártja a PUD, Edmundo González Urrutia-t választotta ki, hogy induljon Nicolás Maduro ellen. A PUD úgy nyilatkozott, hogy González regisztrációját ideiglenesnek kell tekinteni. A párt tagjai továbbra is arra törekedtek, hogy valamilyen módon Machado kerüljön fel a szavazásra. A részvételi jogáért Machado egészen a választásokig küzdött, mindhiába. Az Európai Unió a szabad és tisztességes választások érdekében négy venezuelai tisztviselővel szemben feloldotta a szankcióit. A Maduro-kormány ezt máshogyan értelmezhetette, hiszen két héttel a szankciók felfüggesztése után bejelentette, hogy nem fogja meghívni az európai választási megfigyelőket a júliusi elnökválasztásra. Így is történt, mivel Venezuela visszavonta az Európai Unió megfigyelőinek küldött meghívását.¹⁰⁰

A szabad választáshoz való jog főszereplője lett a 2024-es elnökválasztásnak. A nemzetközi megfigyelők és az emberi jogi szervezetek eddig erősen bírálták Venezuelában a

⁹⁸ Jan D. Walter (2024): In Venezuela, a divided opposition weighs its chances. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/in-venezuela-a-divided-opposition-weighs-its-chances/a-68695061> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

⁹⁹ DW (2024): Venezuela neighbors decry latest arrests ahead of election. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-neighbors-decry-latest-arrests-ahead-of-election/a-68638790> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹⁰⁰ DW (2024): Venezuela disinvites EU observers from upcoming election. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-disinvites-eu-observers-from-upcoming-election/a-69212833> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

politikai szabadság korlátozását. Az ellenzék nagyon bizakodó volt és több év után egységesebbé is vált Machado irányítása alatt. Az ellenzéki elnökjelölt, Edmundo González megígérte a venezuelaiaknak, hogyha nyer, gazdasági reformokat fog bevezetni, küzdeni fog a korrupció ellen és helyre fogja állítani az ország demokratikus intézményeit. González, aki egyébként üzletember és korábban diplomata volt, elmondása szerint az ellenzék vészhelyzete miatt vállalta a cserejelölt felelősségét.¹⁰¹

2024. július 28-án vasárnap kb. 21 millió venezuelait regisztráltak szavazni. A venezuelai Nemzeti Választási Tanács (Consejo Nacional Electoral – CNE) hétfőn Madurót nyilvánította az elnökválasztás győztesének. A szavazatok 51%-val szerezte meg a harmadik hatéves ciklusát.¹⁰² A külföldi elemzők, a regionális és globális vezetők kételkedtek abban, hogy a szavazatszámolás érvényes volt-e. Az amerikai külügyminiszter, Antony Blinken korábban felszólította a pártokat, hogy tartsák tiszteletben a demokratikus folyamatot a választás során. Az eredmények kihirdetése után Blinken úgy fogalmazott, hogy szerinte a bejelentés nem tükrözi a venezuelai nép szavazatait és akaratát.¹⁰³ Machado információi szerint Edmundo González a szavazatok 70%-át szerezte meg, de a kormányhoz hű CNE szerint csak 44%-ot. Az Amerikai Államok Szervezete sürgős közleményt adott ki, amelyben Argentína, Costa Rica, Ecuador, Guatemala, Panama, Peru, a Dominikai Köztársaság és Uruguay követelték az eredmények felülvizsgálatát független választási megfigyelőkkel, hogy garantálják a venezuelai nép szabad döntését.¹⁰⁴ Panama, ahol több ezer venezuelai él, hivatalosan kivonta a diplomatáit Venezuelából, ezzel megszakítva a diplomáciai kapcsolatot. Globálisan nem csak az Egyesült Államok, hanem az Egyesült Királyság, Spanyolország, Olaszország és Németország is kétségeit fejezte ki a szavazást illetően. A német külügyminisztérium a részletes eredmények közzétételét is követelte.¹⁰⁵

¹⁰¹ Gabriel Gonzalez (2024): Venezuela gears up for election amid hopes Maduro could go. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-gears-up-for-election-amid-hopes-maduro-could-go/a-69757556> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹⁰² DW (2024): Venezuela: Maduro declared winner amid global skepticism. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-maduro-declared-winner-amid-global-skepticism/a-69793772> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹⁰³ Antony J. Blinken (2024): Assessing the Results of Venezuela's Presidential Election. Letölthető az U.S. Department of State oldaláról elektronikusan: <https://www.state.gov/assessing-the-results-of-venezuelas-presidential-election/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹⁰⁴ OAS (2024): OAS General Secretariat Rejects Ruling Issued by Venezuela's Supreme Court. Letölthető az OAS oldaláról elektronikusan: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=E-056/24 (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹⁰⁵ GermanForeignOffice (2024): „The announced election results are not enough to dispel doubts about the vote count in #Venezuela. We call for the publication of detailed results for all polling stations & access to all voting and election documents for opposition and observers.” Letölthető az X oldaláról elektronikusan: <https://x.com/GermanyDiplo/status/1817881841837211878> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

Ezzel szemben regionális vezetők és szövetségesek gratuláltak Madurónak. A kubai, a bolíviai és a hondurasi elnökök mellett Putyin orosz elnök és Lin Jian, a kínai külügyminisztérium szóvivője is elismerését fejezte ki Maduro győzelméhez. A fővárosban, Caracasban tiltakozások kezdődtek és a kormány tüntetők százait tartóztatta le. Maduro a súlyos amerikai szankciók ellenére és szinte biztosan korrupt választási eredményeivel végül megtudta őrizni hatalmát. A kezében maradt a venezuelai katonaság, a választási szervek és a legtöbb állami intézmény. Még a társadalmi zavargásokat okozó gazdasági összeomlás sem tudta megtörni az elnökségét.

Machado és González, egy választások utáni gyűlést leszámítva, nem jelentek meg a nyilvánosság előtt. Machado közleményt adott ki, amelyben azt mondta, félti az életét és a szabadságát. Habár az ellenzéknek van tárgyi bizonyítéka (összesítő lapok) arra, hogy a közzétett választási eredmények hamisak, a Maduro-rezsim mégis a saját győzelmét kiáltotta ki.¹⁰⁶ Machado szerint a nemzetközi közösségen múlik, hogy eltérnek-e egy bizonyíthatóan illegitim kormányt. González ellen szeptember első hetében elfogatóparancsot adtak ki a venezuelai ügyészek, aki így Spanyolországba menekült.¹⁰⁷

A választás utáni kilátások

A Maduro-rezsimnek tehát nem elég, hogy nyert a választáson, az ellene indulókat még el is távolítja a politikai életből és az országból. Nem csak ellenzéki politikusok, hanem átlagos állampolgárok is el fogják hagyni az országot, ami maga után vonja a migráció további növekedését. Kolumbia és Brazília a jövőben megpróbálhat bekapcsolódni a migrációs konfliktusba, hogy tárgyalásokat kezdjen Maduróval, hiszen ebben a két országban él a venezuelai emigránsok nagy része.¹⁰⁸ Argentína felkérte a Nemzetközi Büntetőbíróságot, hogy adjon ki elfogatóparancsot Maduro és több kormányzati tisztviselő ellen. A venezuelai elnökválasztás eredményének igazságossága továbbra is vitatott a nemzetközi szinten. Maduro viszont folytatja hatalmának megszilárdítását a fokozódó külső nyomás ellenére is. A

¹⁰⁶ Dharvi Vaid (2024): Venezuela opposition calls for global protests. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-opposition-calls-for-global-protests-amid-election-dispute/a-69916858> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)

¹⁰⁷ Associated Press (2024): US recognizes opposition candidate González as the winner of Venezuela's presidential election. Letölthető a Politico oldaláról elektronikusan: <https://www.politico.com/news/2024/08/01/us-recognizes-opposition-candidate-venezuela-election-00172412> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.15.)

¹⁰⁸ Gabriel Gonzalez (2024): Venezuelan election: Opposition dispute Nicolas Maduro's win. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuelan-election-opposition-dispute-nicolas-maduros-win/a-69811593> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)

jövőben Venezuela nagy eséllyel állhat a konfliktusok középpontjában a bizonyítottan legnagyobb olajtartaléka miatt. Ez regionálisan veszélyt jelenthet a többi latin-amerikai országra is.¹⁰⁹

Az ellenzék vezetői, Machado és González is megígérték, hogy folytatják a harcot Maduro elnök ellen. Machado azt nyilatkozta, hogy mindketten tovább fognak harcolni a venezuelai diaszpóra mellett. Ezzel szemben úgy látszik, hogy Maduro egyre elszigeteltebbé válik a régióban. Érdekes körülmény, hogy egy spanyol baloldali kormány adott menedékhelyet a venezuelai ellenzék vezetőjének, illetve az is, hogy éppen a brazil elnökkel, Luiz Inácio Lula da Silvával (aki az egyik „legjobb barátja”) van vitája Madurónak. A szintén baloldali Lula da Silva számára vállalhatatlanná vált egy diktatórikus vezetőt támogatni, aki bebörtönzi az ellenzéket és nem teszi nyilvánossá a választási eredményt. A régióban Maduro politikája a baloldali kormányokat is kezdi megosztani.¹¹⁰

A választáson vesztesként kikerült venezuelai ellenzék ugyanakkor az európai közösség elismeréseként megkapta a 2024-es Szaharov-díjat. Az Európai Parlament által létrehozott kitüntetést az emberi jogok védelméért és a gondolatszabadságért ítélik oda. María Corina Machado venezuelai ellenzéki vezető és Edmundo González Urrutia megválasztott elnök lettek a díj kitüntetettjei.¹¹¹ Míg az ellenzéket elismerték és díjazták, addig Maduro részt vett a 2024. október 22-24. között megrendezett BRICS találkozón Oroszországban. Venezuela szeretne BRICS tag lenni, de a választások körülményei miatt a csatlakozását Brazília megvétózta. Latin-Amerika legnagyobb állama július óta bírálta a venezuelai választások átláthatóságát és hitelességét, emiatt nem támogatta a BRICS-be való belépését sem. Brazília álláspontja szerint egy BRICS-tag regionálisan hozzájárul a stabilitáshoz, politikailag és gazdaságilag jelentős befolyást hoz. Szerinte Venezuela nem felel meg a kritériumoknak. Emiatt a feszültség a két ország között megnőtt és Maduro visszahívta a brazil nagykövetét.¹¹²

¹⁰⁹ Jorge G. Castañeda és Carlos Ominami (2024): The U.S. and other outsiders should stay out of Venezuela's crisis. Letölthető a The Washington Post oldaláról elektronikusan: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2024/10/15/venezuela-crisis-international/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹¹⁰ Sarah Shamim, Elizabeth Melimopoulos (2024): After Edmundo Gonzalez flees, what's next for Venezuela and its opposition? Letölthető az Aljazeera oldaláról elektronikusan: <https://www.aljazeera.com/news/2024/9/9/after-edmundo-gonzalez-flees-whats-next-for-venezuela-and-its-opposition> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

¹¹¹ European Parliament (2024): Venezuela: MEPs recognise Edmundo González as President. Letölthető az Európai Parlament oldaláról elektronikusan: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240913IPR23907/venezuela-meps-recognise-edmundo-gonzalez-as-president> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)

¹¹² Vivian Sequera, Lisandra Paraguassu (2024): Venezuela recalls Brazil envoy over 'interventionist' criticisms. Letölthető a Reuters oldaláról elektronikusan: <https://www.reuters.com/world/americas/venezuela-recalls-brazil-envoy-over-interventionist-criticisms-2024-10-30/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)

Az amerikai elnökválasztás eredménye

2024. november 5-én tartották meg az Amerikai Egyesült Államokban az elnökválasztást. Kamala Harris és Donald Trump voltak egymás kihívói. Donald Trumpot a Republikánus Párt, Kamala Harrist a Demokrata Párt jelölte. A választás, mint a kampány is, a főbb kérdésekre fókuszált: Az amerikai gazdaság, az infláció, az abortusz és személyi szabadságjogok, a bevándorlás, valamint a külpolitika. Venezuela szemszögéből az utóbbi két téma érdemel nagyobb figyelmet. Míg Trump szigorú bevándorlás-politikát ígért, addig Harris ígérete szerint a Biden-kormány határozatát megtartaná, de a bevándorlók állampolgársághoz jutását elősegítené.¹¹³

Az ország 47. elnökének végül Donald Trumpot szavazták meg a választók. A 2017-es Trump elnökség tapasztalataiból következően hasonló lépések várhatóak Venezuela életében a jövőt illetően. Trumpot a következő év január 20. napján fogják hivatalosan beiktatni, míg Maduro elnököt Venezuelában 10 nappal korábban. Maduro gratulált Trumpnak az elnökválasztási győzelméhez. Felszólította továbbá a „párbeszédre és tiszteletre” épülő kétoldalú kapcsolataik megújítására. A venezuelai elnök szerint Trump történelmi visszatérése remek lehetőség arra, hogy az USA elnökeként véget vessen a háborúnak és tiszteleten, érzékenységen, párbeszéden és megértésen alapuló viszonyokat hozzon létre nem csak a Karib-térséggel, hanem egész Latin-Amerikával.

Maduro emlékeztetett arra, hogy Trump első elnöki mandátuma alatt Venezuela és az Egyesült Államok kapcsolatai nem alakultak jól, de ez új kezdet lehet egy mindenki számára előnyös helyzet kialakítására. Hangsúlyozta, hogy Venezuela kormánya készen áll az Egyesült Államokkal és az egész világgal való pozitív kommunikációra. A venezuelai külügyminisztérium szintén közleményben gratulált Trumpnak, amiben kiemelte Venezuela népe és az Amerikai Egyesült Államok népe közötti történelmi köteléket.¹¹⁴ Trump egyelőre nem nyilvánított konkrét álláspontot Venezuelával összefüggésben, de ez a közeljövőben biztosan változni fog.

¹¹³ Huszák Dániel (2024): Amerikai elnökválasztás 2024: itt van az 5 legfontosabb tudnivaló. Letölthető a Portfólió oldaláról elektronikusan: <https://www.portfolio.hu/global/20241105/amerikai-elnokvalasztas-2024-itt-van-az-5-legfontosabb-tudnivalo-720713> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.11.)

¹¹⁴ Andreína Chávez Alava (2024): Maduro Congratulates Trump on Election Win, Calls for Renewed, 'Respect-based' Relations. Letölthető a Venezuelanalysis oldaláról elektronikusan: <https://venezuelanalysis.com/news/maduro-congratulates-trump-on-election-win-calls-for-renewed-respect-based-relations/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.11.)

Konklúzió

Dolgozatomban az egy évtizede húzódó venezuelai válság okait, körülményeit vizsgáltam. A munka hipotézisem alapján a következő kérdésre kerestem a választ: Hogyan jutott ilyen súlyos helyzetbe egy kőolajban gazdag ország?

Habár Venezuela rendkívül gazdag nemesfémekben és egyéb ásványkincsekben a mindenkori politikai vezetése kizárólag az óriási kőolajtartalékokra építette az ország gazdaságát. Ennél fogva Venezuela teljes mértékben kiszolgáltatottá vált a kőolaj világpiaci ára ingadozásának. Az ily módon kialakult monokultúra fenntartásához az Egyesült Államok is hozzájárult azzal, hogy a kezdetektől ő volt a legfőbb felvásárlója a venezuelai kőolajnak, és ezt a kizárólagos jogát féltékenyen őrizte. A jelen válság kialakulásához hozzájárult az is, hogy a kőolajkitermelésbe egyáltalán nem investáltak. Nem modernizálták, nem tőkésítették a húzó ágazatot, emiatt az infrastruktúra mára katasztrofális állapotba került. Ráadásul, mivel más iparágakat sem futtattak fel, a diverzifikáció is elmaradt. A Venezuela számára kedvező világgazdasági periódusokban a kőolaj bevételből származó óriási összegeket elsősorban szociális célokra használták fel. A jelen válság a 2012-es negatív világgazdasági folyamatok következtében kezdett el kibontakozni. A politikai vezetésben bekövetkező személyi változás csak tovább rontott a helyzeten, az egyre súlyosabb gazdasági és társadalmi problémákkal küzdő Venezuela időközben a nagyhatalmak szembenállásának terepévé is vált. A demokrácia teljes hiánya és az ország diktatórikus vezetése súlyos gazdasági szankciókat vont maga után az Egyesült Államok részéről. A politikai konfliktus csak tovább rontotta az ország helyzetét. A kőolajkitermelés 110 évének viszonylatában a hibás gazdaságpolitika és a merev politikai vezetés magyarázatot adnak Venezuela teljes elszegényedésére.

Irodalomjegyzék

Nyomtatott források:

1. Mark T. Gilderhus, David C. LaFevor, Michael J. LaRosa (2017): The Third Century: U.S.-Latin American Relations since 1889. Rowman & Littlefield, 304. o.
2. Tim Marshall (2016): A földrajz fogságában. 10 térkép, amely mindent elmond arról, amit tudni érdemes a globális politikai folyamatokról. Park Könyvkiadó, Budapest, 364. o.

Internetes hivatkozások:

1. Alberto Barrera Tyszka (2024): Nicolás Maduro, the permanent simulacrum. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2024-08-21/nicolas-maduro-the-permanent-simulacrum.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
2. Alfonso J. Rodriguez-Morales, Manuel E. Figuera (2022): COVID-19 in Colombia and Venezuela: Two Sides of the Coin. Letölthető az AJPH oldaláról elektronikusan: <https://ajph.aphapublications.org/doi/10.2105/AJPH.2022.306813> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)
3. Andreína Chávez Alava (2024): Maduro Congratulates Trump on Election Win, Calls for Renewed, ‘Respect-based’ Relations. Letölthető a Venezuelanalysis oldaláról elektronikusan: <https://venezuelanalysis.com/news/maduro-congratulates-trump-on-election-win-calls-for-renewed-respect-based-relations/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)
4. Antony J. Blinken (2024): Assessing the Results of Venezuela’s Presidential Election. Letölthető az U.S. Department of State oldaláról elektronikusan: <https://www.state.gov/assessing-the-results-of-venezuelas-presidential-election/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
5. Armormax (2024): The 37 Most Dangerous Cities in the World (2024) Deadliest & Most Violent. Letölthető az Armormax oldaláról elektronikusan is: <https://armormax.com/blog/most-dangerous-cities-in-the-world-2021-deadliest-most-violent/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)

6. Associated Press (2020): US Sanctions Russian Oil Trading Firm for Role in Venezuela. Letölthető a The Voice of America oldaláról elektronikusan: https://www.voanews.com/a/americas_us-sanctions-russian-oil-trading-firm-role-venezuela/6184448.html (Utolsó elérés ideje: 2024.11.09.)
7. Associated Press (2024): US recognizes opposition candidate González as the winner of Venezuela's presidential election. Letölthető a Politico oldaláról elektronikusan: <https://www.politico.com/news/2024/08/01/us-recognizes-opposition-candidate-venezuela-election-00172412> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
8. Atlantic Council experts (2024): Experts react: The US just reimposed sanctions on Venezuela. What does this mean for energy markets and Venezuela's election? Letölthető az Atlantic Council oldaláról elektronikusan: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/experts-react/experts-react-venezuela-sanctions-election/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.06.)
9. Barbara Callama (2019): Asamblea Nacional: Inflación de 2018 cerró en 1.698.488%. Letölthető az El Universal oldaláról elektronikusan: <https://eluniversal.com/economia/30108/la-inflacion-de-diciembre-fue-1418-abriendo-2019-en-1698488> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
10. Betilde Muñoz-Pogossian, Alexandra Winkler (2023): The Persistence of the Venezuelan Migrant and Refugee Crisis. Letölthető a CSIS oldaláról elektronikusan: <https://www.csis.org/analysis/persistence-venezuelan-migrant-and-refugee-crisis> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)
11. David Smilde (2019): Venezuelans want President Maduro out, but most would oppose foreign military intervention to remove him. Letölthető a The World oldaláról elektronikusan: <https://theworld.org/stories/2019/01/08/venezuelans-want-president-maduro-out-most-would-oppose-foreign-military> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
12. Dharvi Vaid (2024): Venezuela opposition calls for global protests. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-opposition-calls-for-global-protests-amid-election-dispute/a-69916858> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
13. Diana Roy (2022): Do U.S. Sanctions on Venezuela Work? Letölthető a Council on Foreign Relations oldaláról elektronikusan: <https://www.cfr.org/in-brief/do-us-sanctions-venezuela-work> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.14.)

14. Diana Roy, Amelia Cheatham (2024): Venezuela: The Rise and Fall of a Petrostate. Letölthető a Council on Foreign Relations oldaláról elektronikusan: <https://www.cfr.org/background/venezuela-crisis> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
15. Dr. Alvaro Silva-Calderón (2003): The launch of the book "The Petroleum Pentagon". Letölthető az Organization of the Petroleum Exporting Countries oldaláról elektronikusan: https://www.opec.org/opec_web/en/908.htm (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)
16. DW (2023): Venezuela: Government agrees to hold elections in 2024. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-government-opposition-agree-to-hold-elections-in-2024/a-67128433> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
17. DW (2024): Venezuela disinvites EU observers from upcoming election. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-disinvites-eu-observers-from-upcoming-election/a-69212833> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
18. DW (2024): Venezuela neighbors decry latest arrests ahead of election. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-neighbors-decry-latest-arrests-ahead-of-election/a-68638790> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
19. DW (2024): Venezuela: Maduro declared winner amid global skepticism. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuela-maduro-declared-winner-amid-global-skepticism/a-69793772> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
20. DW (2024): Venezuela's top court upholds ban on opposition candidate. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuelas-top-court-upholds-ban-on-opposition-candidate/a-68099577> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10)
21. Edmundo González Urrutia (2006): Las dos etapas de la política exterior de Chávez. Letölthető a Nueva Sociedad oldaláról elektronikusan: <https://nuso.org/articulo/las-dos-etapas-de-la-politica-exterior-de-chavez/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)
22. Elizabeth Melimopoulos (2017): Venezuela: What is a National Constituent Assembly? Letölthető az Aljazeera oldaláról elektronikusan:

- <https://www.aljazeera.com/features/2017/7/31/venezuela-what-is-a-national-constituent-assembly> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)
23. Európai Tanács (2024): Venezuela: a Tanács reakciója a válságra. Letölthető a Consilium Europa oldaláról elektronikusan: <https://www.consilium.europa.eu/hu/> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.11.)
24. European Parliament (2024): Venezuela: MEPs recognise Edmundo González as President. Letölthető az Európai Parlament oldaláról elektronikusan: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240913IPR23907/venezuela-meps-recognise-edmundo-gonzalez-as-president> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.11.)
25. Farkas György (2013): Marad a „chavizmus”, dühöng az ellenzék. Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/kulfold/2013/04/15/marad-a-chavizmus-duhong-az-ellenzek/> (Utolsó elérési ideje: 2024.10.27.)
26. Florantonia Singer (2023): Venezuela and the opposition agree to hold presidential elections in second half of 2024. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2023-10-18/venezuela-and-the-opposition-agree-to-hold-presidential-elections-in-second-half-of-2024.html> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)
27. Forman Balázs (2022): Hiperinfláció - politika és hosszú távú ciklusok Venezuela életében, 21 o. Letölthető a Neumann János Egyetem oldaláról elektronikusan: https://start.uni-neumann.hu/telemarket/kiadvanyok/2022-1/08_Forman_Balazs.pdf (Utolsó elérési ideje: 2024.10.27.)
28. Francisco J. Monaldi, José La Rosa Reyes (2020): The Collapse of the Venezuelan Oil Industry: The Role of Above-Ground Risks Limiting FDI. Letölthető a Baker Institute oldaláról elektronikusan: <https://www.bakerinstitute.org/research/collapse-venezuelan-oil-industry-role-above-ground-risks-limiting-fdi> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.13.)
29. Füzesi Kitti (2022): Venezuelai válság: az olajexport múltja és jövőbeli kilátásai. In: Hadtudományi Szemle, 15. évfolyam, 4. szám, 51-67.o. Letölthető a REAL (az MTA Könyvtárának Repozitóriuma) oldaláról elektronikusan: https://real.mtak.hu/161575/1/04_fuzesi_51-67_HSZ_2022_4.pdf (Utolsó elérési ideje: 2024.10.18.)
30. Gabriel Gonzalez (2024): Venezuela gears up for election amid hopes Maduro could go. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan:

- <https://www.dw.com/en/venezuela-gears-up-for-election-amid-hopes-maduro-could-go/a-69757556> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
31. Gabriel Gonzalez (2024): Venezuelan election: Opposition dispute Nicolas Maduro's win. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/venezuelan-election-opposition-dispute-nicolas-maduros-win/a-69811593> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
32. GazdaságTV (2016): Venezuela fürdik az olajban, de orvosi ellátás gyakorlatilag nincsen. (Interjú Vogel Dáviddal) Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/fn/gazdasag/2016/05/10/venezuela-furdik-az-olajban-de-orvosi-ellatas-gyakorlatilag-nincsen/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)
33. GermanForeignOffice (2024): „The announced election results are not enough to dispel doubts about the vote count in #Venezuela. We call for the publication of detailed results for all polling stations & access to all voting and election documents for opposition and observers.” Letölthető az X oldaláról elektronikusan: <https://x.com/GermanyDiplo/status/1817881841837211878> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
34. Gózon Imre, dr. Soltész Béla, dr. Nagy Sándor (2017): Venezuela az összeomlás szélén? Venezuela politikai és gazdasági állapota. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/kki-podcast-2017-11-venezuela-az-osszeomlas-szelen-venezuela-politikai-es-gazdasagi-allapota/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)
35. Gregory Wilpert (2003): The Economics, Culture, and Politics of Oil in Venezuela. Letölthető a Venezuelanalysis oldaláról elektronikusan: <https://venezuelanalysis.com/analysis/74/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.29.)
36. Henry Ridgwell (2019): Norway Sees Progress in Venezuelan Peace Talks. Letölthető a The Voice Of America oldaláról elektronikusan: <https://www.voanews.com/a/norway-sees-progress-in-venezuelan-peace-talks/4937627.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
37. Huszák Dániel (2024): Amerikai elnökválasztás 2024: itt van az 5 legfontosabb tudnivaló. Letölthető a Portfólió oldaláról elektronikusan: <https://www.portfolio.hu/global/20241105/amerikai-elnokvalasztas-2024-itt-van-az-5-legfontosabb-tudnivalo-720713> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)
38. Ignacio Urbasos Arbeloa (2024): El retorno de la Venezuela petrolera: las expectativas frente a la cruda realidad. Letölthető az Elcano oldaláról

- elektronikusan: <https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/el-retorno-de-la-venezuela-petrolera-las-expectativas-frente-a-la-cruda-realidad/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
39. International Monetary Fund (1996): Press Release: IMF Approves Stand-By Credit for Venezuela. Letölthető az IMF oldaláról elektronikusan: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr9638> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)
40. James D. Fry, ElFadil Ibrahim (2013): Reassessing Venezuela's organic hydrocarbon law: a balance between sovereignty and efficiency? Letölthető az Oxford Academic oldaláról elektronikusan: <https://academic.oup.com/jwelb/article/6/3/234/915862?login=true> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)
41. Jan D. Walter (2024): In Venezuela, a divided opposition weighs its chances. Letölthető a DeutscheWelle oldaláról elektronikusan: <https://www.dw.com/en/in-venezuela-a-divided-opposition-weighs-its-chances/a-68695061> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
42. Jenny Garcia Arias (2024): The crisis-driven shifts of Venezuelan migration patterns. Letölthető az N-iussp oldaláról elektronikusan: <https://www.niussp.org/migration-and-foreigners/the-crisis-driven-shifts-of-venezuelan-migration-patterns/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
43. Jorge G. Castañeda és Carlos Ominami (2024): The U.S. and other outsiders should stay out of Venezuela's crisis. Letölthető a The Washington Post oldaláról elektronikusan: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2024/10/15/venezuela-crisis-international/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
44. Joshua Tucker (2012): 2012 Venezuelan Presidential Election Report: Chávez Wins, Again. Letölthető a Good Authority oldaláról elektronikusan: <https://goodauthority.org/news/2012-venezuelan-presidential-election-report-chavez-wins-again/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)
45. Juan Diego Quesada, Alonso Moleiro (2022): Juan Guaidó more isolated than ever as US eases up on Maduro. Letölthető az Elpaís oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2022-10-31/juan-guaido-more-isolated-than-ever-as-us-eases-up-on-maduro.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
46. Judith Mischke (2019): European Parliament recognizes Guaidó as Venezuela's interim president. Letölthető a Politico oldaláról elektronikusan:

- <https://www.politico.eu/article/juan-guaido-nicolas-maduro-venezuela-european-parliament-recognizes-interim-president/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
47. Kerner Zsolt (2019): Miért van egy olajban ennyire gazdag országnak két kormánya és két parlamentje? Letölthető a 24.hu oldaláról elektronikusan: <https://24.hu/kulfold/2019/02/27/venezuela-maduro-guaido-kulugyi-intezet/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.28.)
48. Kitekintő (2018): Kína az oldalonról nézi Venezuela hanyatlását. Letölthető a Kitekintő oldaláról elektronikusan: <https://kitekinto.hu/2018/03/21/euopan-kivul/kina-az-oldalvonalrol-nezi-venezuela-hanyatlasat/125421/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)
49. Kitekintő (2019): Amerikai segélyszállítmány érkezik a kolumbiai-venezuelai határra. Letölthető a kitekinto.hu oldaláról elektronikusan: <https://kitekinto.hu/2019/02/16/euopan-kivul/amerikai-segelyszallitmany-erkezik-a-kolumbiai-venezuelai-hatarra/168880/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.14.)
50. Kitekintő (2019): Tovább élesedik a helyzet Venezuelában. Letölthető a kitekinto.hu oldaláról elektronikusan: <https://kitekinto.hu/2019/01/31/euopan-kivul/tovabb-elesedik-a-helyzet-venezuelaban/168366/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.14.)
51. Kristóf Péter (2023): Szövetséget ajánlott Venezuelának az orosz külügyminiszter. Letölthető az Euronews oldaláról elektronikusan: <https://hu.euronews.com/2023/04/19/szovetseget-ajanlott-venezuelanak-az-orosz-kulugyminiszter> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
52. Kriván Bence (2022): Újabb esélyt kap Venezuela, a lezüllesztett olajhatalom. Letölthető a VG oldaláról elektronikusan: <https://www.vg.hu/nemzetkozigazdasag/2022/11/ujabb-eselyt-kap-venezuela-a-lezullesztett-olajhatalom> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)
53. Külügyi és Külgazdasági Intézet (2019): Quo vadis Venezuela? – Mi történik Venezuelában? 11 o. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/2019-06-quo-vadis-venezuela-mi-tortenik-venezuelaban/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.17.)
54. Laura Cristina Dib (2024): Key Takeaways from Panel Discussion: From Barbados to Democratic Elections: Will Venezuela Meet the Challenge? Letölthető a Wola oldaláról elektronikusan: <https://www.wola.org/analysis/key-takeaways-from-panel-discussion-from-barbados-to-democratic-elections-will-venezuela-meet-the-challenge/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

55. Lehoczki Bernadett (2007): Mi lesz veled Latin-Amerika? In: Új világrend? Nemzetközi kapcsolatok a hidegháború utáni világban, 145-157. o. Letölthető a REAL (az MTA Könyvtárának Repozitóriuma) oldaláról elektronikusan: https://real.mtak.hu/80395/1/Grotius_konyvtar_1_szam_Uj_vilagrend.pdf (Utolsó elérési ideje: 2024.10.25.)
56. Lehoczki Bernadett (2013): A Chávez-éra Venezuelában: bel- és külpolitikai alternatívakeresés, 16 o. Letölthető a Grotius oldaláról elektronikusan: http://www.grotius.hu/doc/pub/CZKISW/2013-08-05_lehoczki_bernadett_a-chavez-era-venezuelaban.pdf (Utolsó elérési ideje: 2024.10.25.)
57. Lehoczki Bernadett (2013): Chávez Frias, Hugo Rafael (1954-2013), 3 o. Letölthető a Grotius oldaláról elektronikusan: http://www.grotius.hu/doc/pub/SLBHZQ/2013.04.09_chavez%20frias.pdf (Utolsó elérési ideje: 2024.10.25.)
58. Matias Delacroix (2024): Venezuela's economic crisis fueled by looting of its state-owned oil company. Letölthető az Elpais oldaláról elektronikusan: <https://english.elpais.com/international/2024-04-17/venezuelas-economic-crisis-fueled-by-looting-of-its-state-owned-oil-company.html> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)
59. Moises Rendon, Claudia Fernandez (2020): The Fabulous Five: How Foreign Actors Prop up the Maduro Regime in Venezuela. Letölthető a CSIS oldaláról elektronikusan: <https://www.csis.org/analysis/fabulous-five-how-foreign-actors-prop-maduro-regime-venezuela> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)
60. MTI (2019): Venezuelai válság – Szakértő: valószínűleg megpróbál segélyszállítványokat szerezni Maduro. Letölthető a Magyar Nemzet oldaláról elektronikusan: <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2019/03/venezuelai-valsag-szakerto-valoszinuleg-megprobal-segelyszallitmanyokat-szerezni-maduro> (Utolsó elérési ideje: 2024.11.08.)
61. OAS (2024): OAS General Secretariat Rejects Ruling Issued by Venezuela's Supreme Court. Letölthető az OAS oldaláról elektronikusan: https://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=E-056/24 (Utolsó elérési ideje: 2024.11.10.)
62. OPEC (2021): Venezuela has played a crucial role in OPEC's history. Letölthető az Organization of the Petroleum Exporting Countries oldaláról elektronikusan: https://www.opec.org/opec_web/en/6591.htm (Utolsó elérési ideje: 2024.11.12.)

63. OPEC: Our Mission. Letölthető az Organization of the Petroleum Exporting Countries oldaláról elektronikusán: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)
64. Paul Dobson (2020): Venezuela's PSUV Retakes Control of National Assembly Despite Low Turnout. Letölthető a Venezuelanalysis oldaláról elektronikusán: <https://venezuelanalysis.com/news/15070/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
65. Prof. Dr. Victor Mijares (2018): Venezuelan Migration Crisis Puts the Region's Democratic Governability at Risk. Letölthető a Giga oldaláról elektronikusán: <https://www.giga-hamburg.de/en/publications/giga-focus/venezuelan-migration-crisis-region-s-democratic-governability-risk> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
66. Profile: Hugo Chávez (2002), Letölthető a BBC News oldaláról elektronikusán: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/1925236.stm> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)
67. Rácz András (2019): Oroszország és a venezuelai válság. In: Nemzet és Biztonság, 2. szám, 4-11. o. Letölthető a Ludovika oldaláról elektronikusán: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/410/209> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
68. Reginald Davey (2012): Venezuela: Mining, Minerals and Fuel Resources. Letölthető az Azomining oldaláról elektronikusán: <https://www.azomining.com/Article.aspx?ArticleID=73> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
69. Reuters (2023): Near-Final Count Shows Venezuela's Machado Wins Presidential Primary. Letölthető a The Voice of America oldaláról elektronikusán: <https://www.voanews.com/a/near-final-count-shows-venezuela-s-machado-wins-presidential-primary/7325600.html> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
70. Ryan C. Berg, Christopher Hernandez-Roy (2024): A Question of Staying Power: Is the Maduro Regime's Repression Sustainable? Letölthető a CSIS oldaláról elektronikusán: <https://www.csis.org/analysis/question-staying-power-maduro-regimes-repression-sustainable> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
71. Sarah Shamim, Elizabeth Melimopoulos (2024): After Edmundo Gonzalez flees, what's next for Venezuela and its opposition? Letölthető az Aljazeera oldaláról elektronikusán: <https://www.aljazeera.com/news/2024/9/9/after-edmundo-gonzalez-flees-whats-next-for-venezuela-and-its-opposition> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)

72. Shannon K. O'Neil (2013): New Era for U.S.-Venezuela Relations? Letölthető a Council on Foreign Relations oldaláról elektronikusan: <https://www.cfr.org/blog/new-era-us-venezuela-relations> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)
73. Soltész Béla (2021): A venezuelai kivándorlás hatása Dél-Amerika országaira. Letölthető a Külügyi és Külgazdasági Intézet oldaláról elektronikusan: https://hiia.hu/wp-content/uploads/2021/11/KE_2021_51_VE_venezuelai_kivandorlas_hatasa_SB_1119.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.11.10.)
74. Soltész Béla (2023): Latin-amerikai kőolajtermelés és az orosz-ukrán háború kapcsolata I. rész, 12 o. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/latin-amerikai-koolajtermeles-es-az-orosz-ukran-haboru-kapcsolata-i-resz/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.19.)
75. Statista: U.S. petroleum imports from Venezuela from 2000 to 2019. Letölthető a Statista oldaláról elektronikusan: <https://www.statista.com/statistics/191221/petroleum-imports-into-the-us-from-venezuela-since-2000/> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.28.)
76. Tarján M. Tamás: Kirobban az első olajválság. Letölthető a Rubicon oldaláról elektronikusan: <https://rubicon.hu/kalendarium/1973-oktober-17-kirobban-az-első-olajvalsag> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.14.)
77. U.S. Department of State (2019): Sanctions Against Venezuelan Gold Sector. Letölthető a U.S. government oldaláról elektronikusan: <https://2017-2021.state.gov/sanctions-against-venezuelan-gold-sector/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
78. U.S. Energy Information Administration (2024): Country Analysis Brief: Venezuela. Letölthető az EIA oldaláról elektronikusan: https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Venezuela/pdf/enezuela_2024.pdf (Utolsó elérés ideje: 2024.11.15.)
79. UN News (2019): UN political chief calls for dialogue to ease tensions in Venezuela; Security Council divided over path to end crisis. Letölthető a United Nations oldaláról elektronikusan: <https://news.un.org/en/story/2019/01/1031382> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.14.)
80. UNHCR, The UN Refugee Agency: Venezuela Situation. Letölthető az UNHCR oldaláról elektronikusan is:

- <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/venezuela-situation> (Utolsó elérés ideje: 2024.10.29.)
81. Városi Dorottya (2021): A Trump-kormány szektorális szankciói Venezuelában. Letölthető a Magyar Külügyi Intézet oldaláról elektronikusan: <https://kki.hu/a-trump-kormany-szektoralis-szankcioi-venezuelaban/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.03.)
82. Vivian Sequera, Lisandra Paraguassu (2024): Venezuela recalls Brazil envoy over 'interventionist' criticisms. Letölthető a Reuters oldaláról elektronikusan: <https://www.reuters.com/world/americas/venezuela-recalls-brazil-envoy-over-interventionist-criticisms-2024-10-30/> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.11.)
83. Vladimir Padrino L. (2019.01.23.): El desespero y la intolerancia atentan contra la paz de la Nación. Los soldados de la Patria no aceptamos a un presidente impuesto a la sombra de oscuros intereses ni autoproclamado al margen de la Ley. La FANB defiende nuestra Constitución y es garante de la soberanía nacional. Elérhető a Twitter oldaláról elektronikusan: <https://x.com/vladimirpadrino/status/1088185917410603008> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.02.)
84. Vogel Dávid (2009): Venezuela a bolívari úton - Az elmúlt két évtized politikai történelme -. Letölthető a ResearchGate oldaláról elektronikusan: https://www.researchgate.net/publication/277016011_Venezuela_a_bolivari_uton_-_Az_elmult_ket_evtized_politikai_tortenelme_-_ (Utolsó elérés ideje: 2024.11.13.)
85. Vogel Dávid (2011): Venezuela gazdaságpolitikája, a chávez évek. In: Társadalom és Politika, 127-141. o. Letölthető a ResearchGate oldaláról elektronikusan: https://www.researchgate.net/publication/277015688_Venezuela_gazdasagpolitikaja_-_A_chavezi_evek_-_ (Utolsó elérés ideje: 2024.10.26.)
86. Vogel Dávid (2020): Elefánt a porcelánboltban? Az Amerikai Egyesült Államok Latin-Amerika-politikája Donald Trump elnöksége alatt. In: Nemzet és Biztonság, 2. szám, 24-44. o. Letölthető a Ludovika oldaláról elektronikusan: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/853/3928> (Utolsó elérés ideje: 2024.11.12.)